

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889.   Första Kammaren.   N:o 41.

Tisdagen den 14 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

n:o 81, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision;

n:o 82, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i utskottets memorial n:r 80 föreslagen voteringsproposition; samt n:o 83, angående statsregleringen för år 1890.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 62, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel; och

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af en ny teaterbyggnad å operahusets tomt m. m.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 72, angående tullbevillningen; och

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst anstånd för Karlshamns spritförädlingsaktiebolag med erläggande af tullafgift för det i bolagets fabrik ineliggande bränvin.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 11 och 13 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

n:o 13, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt och föreslagit.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att herr statsrådet Örbom låtit anmäla, det han af sjukdom vore hindrad att denna dag deltaga i kammarens förhandlingar.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 11 och 13 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Herr Bergström: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag tager mig friheten hemställa, att detta lagförslag må på vanligt sätt momentvis föredragas, derefter ingressen och rubriken och sist utskottets i utlåtandet gjorda hemställan, samt att, i den händelse lagförslaget skulle i någon eller några delar komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, at lagutskottet må lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende på de delar, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föränlidas.

Denna hemställan bifölls.

*Förslag till
ändrad lydelse 14 §
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

Kongl. Maj:ts förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. § strafflagen.

Första stycket.

Herr Hedlund: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag skall bedja att till kammarens kännedom få bringa tvenne uttalanden, hvilka jag blifvit anmodad att uppläsa: Utdrag af protokollet hållet vid sammanträde med Venersborgs arbetareförening den 11 maj 1889. På gjord framställning hade föreningen denna dag sammankallats för öfverläggning om den af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagda s. k. socialistlagen. Efter slutad öfverläggning fattades enhälligt följande resolution: Venersborgs arbetareförening, som till sina åsikter är utprägladt antisocialistisk, uttalar sig på det bestämdaste emot den af regeringen föreslagna s. k. socialistlagen, enär denna lags tånjbara och obestämda innehåll möjliggör

dess missbruk till förqvävande af all yttrande- och församlingsfrihet. Venersborg d. 11 maj 1889. Å arbetareföreningens vägnar: A. G. Lindquist, J. Wallin, J. A. Olsson, G. Åkerström, A. Krall.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Vidare fattades sistlidne fredagsafton följande resolution af publicistklubben, talrikt samlad och fullt enig: »Då den kongl. propositionen om ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen enligt regeringens egen förklaring skall efterföljas af motsvarande förslag till inskränkning i tryckfriheten, uttalar publicistklubben, att äfven en fullt berättigad, allvarlig granskning af bestående missförhållanden kan med en sådan lags tillhjälp undertryckas, icke minst på grund af dess tänjbara ordalag, och att en sådan lag alltså skulle kunna omöjliggöra det fria, offentliga meningsutbyte, som är ett nödvändigt vilkor för det nutida samhällets utveckling; hvarför publicistklubben får afgifva sin protest mot detta lagförslag.» Publicistklubben har, om jag icke misstager mig, med detta uttalande velat häfda åt den svenska publicismen hedern att hafva uppfyllt sin skyldighet att söka förhindra här föreliggande attentat emot den svenska folkfriheten.

Redan vid remissen af det nu föreliggande lagförslaget beklagade jag dess framkomst och omnämnde det oangenäma intryck, förslaget redan gjort, och helt visst ytterligare komme att göra. Att jag icke misstagit mig i sistnämnda fall torde väl en och hvar få nu medgifva, som icke befinnes så innestängd inom vissa tränga kretsar, att han icke förnimmer rösterna från den stora världen utanför dem.

Emellertid har lagutskottet tillstyrkt lagen utan förändring och detta utan en enda reservant från denna kammare. Jag hade dock väntat att få se *en* sådan, att döma af hvad man samtalsvis sport, men han har ej låtit höra af sig och är ej i dag här närvarande. Jag hade trott, att han, såsom lagfären, skulle betraktat och kritiserat detta lagförslag ur rent juridisk synpunkt, men då denna väntan har blifvit sviken, läser denna kritik nu uteblifva. Jag finner dock med fägnad, att en juridiskt bildad person i sin reservation, som finnes bifogad utskottets betänkande, fält dödsdomen öfver denna lag. För min del måste jag, då jag icke är lagklok, inskränka mig till att upprepa redan sagda ord, nemligen att jag anser stadgandet »annat brott hvarå straff efter denna lag (strafflagen) följa kan» — alltför omfattande, då vår strafflag innehåller ett mycket stort antal brott, hvarom menniskor i allmänhet icke ens torde ega kännedom.

Tillika anser jag stadgandet: »uppviglingar till åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd» — vara alltför elastiskt och lemnande rum för godtycklig lagtillämpning. Men detta är ett af de svåraste fel, som kan vidlåda en lag, allra helst en strafflag. Denna sak är så uppenbar, att den ej kan behöfva närmare bevisas.

Ett enda konkret exempel tillåter jag mig dock anföras. Under den starka rörelsen för representationsförändringen år 1865 hölls ett möte i Göteborg för att besluta om afsändande af en deputation

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

till Stockholm för att medverka till det då föreliggande representationsförslaget. Till detta möte sammanträdde stadens mest framstående män, hvilka visst icke voro af något revolutionärt sinnelag, och der höllos varma tal för åvägabringande af denna deputation. Det lärer väl icke kunna förnekas, att ju detta enligt förevarande lag skulle vara absolut straffbart, emedan det var en åtgärd, som innebar hot eller fara emot dåvarande samhällsordning. (Jag ser, att lagutskottets ärade ordförande förnekar detta, men jag vidblifver trots detta min mening.) Jag begagnar tillfället att nämna, att när man på åtskilliga håll vill gifva ett annat ursprung åt deputationen än hvad jag nu sagt, eller att den skulle hafva berott på andra omständigheter, så misstager man sig. Det var inga inflytelser från Stockholm, som dervid gjorde sig gällande, utan det var på ett enskildt sammanträde, som man öfverenskom om de åtgärder, som borde göras.

Sasom ett motstycke till denna upprigtiga och lojala åtgärd behöfver jag endast hänvisa till den 13 Mars 1809. Då skedde också en förändring i statsskicket, men det var på hemliga vägar, hvartill man nu synes vilja tvinga oss.

Man har ofta sagt, att lagstiftningens konst står i vårt land på svaga fötter och derpå utgör, så vidt jag förstår, detta lagförslag ett slående bevis. Jag känner ej redaktören, men skall jag döma efter hvad han här åstadkommit, så kan man ej få hög tanke om hans begåfning, så vida icke hans afsigt varit att få fram en lag, som kan tydas på allehanda sätt och tillämpas efter omständigheterna. Men det senare vore jesuitism, och det vill jag ej tillåta mig tilltro en svensk lagstiftare; jag vill så mycket mindre göra detta, som förslaget utgått från regeringen och blifvit lemnadt utan anmärkning af högsta domstolen, samt nu senast godkänt af lagutskottet. Det är möjligt, att inom dessa kretsar funnits män, som i medvetandet af sin goda afsigt något förbiset medlen, men dermed hafva de dock ej behöft hylla jesuitismens kända sats, att ändamålet helgar medlen.

Lemnande emellertid författareskapet åt sitt värde, kan jag ej utan anmärkning förbigå, att man icke samtidigt sökt få införd samma föreskrift i tryckfrihetslagen. Det talade ordet har utan tvifvel sin stora betydelse, men det tryckta har det ej mindre, särdeles i våra dagar, då pressen talar till många tusental af människor, eller till långt flere, än hvartill äfven den mest högröstade talare skulle kunna nå med sin stämma. »Detta kan ju komma efteråt» menar man, och man väntar ej för länge när man väntar på något godt. Visserligen, men då hade man ock kunnat vänta med denna lag, som nu varder värdelös för sitt åsyftade ändamål, så länge de der »uppviglarne» kunna ostraffadt nyttja det tryckta ordet i stället för det talade. Det är lika inkonseqvent, att det skall få tryckas som ej får talas, som motsatsen, eller att det skall få uttalas offentligt, som ej får tryckas.

Det är dock i första rummet lagens syfte, som jag ogillar och förkastar.

Den är ännu ett steg på den ofrihetens och tvångets bana, hvarpå vi sista tiden kommit in. Vi hafva nemligen under denna tid sett *handels* frihet inskränkas; och så hafva vi också sett *näringsfriheten* inskränkas; *församlingsfriheten* har på administrativ väg blifvit inskränkt, att ej säga våldförd, och så stå vi nu inför en farlig — mycket farlig, — inskränkning i vår *yttrandefrihet*. Det torde då ej vara så underligt, om här talas om »reaktion».

Det bedröfliga förhållandet bättras ej dermed, att föredömet och förebilderna äro hemtade från Tyskland.

Jag värderar högt detta mäktiga rike, med hvars folk vi äro förenade genom stamförvandtskapets, den likartade odlingens och den historiska vänskapens band; jag erkänner villigt vår tacksamhetsskuld till detta tyska folk för hvad vi från detsamma hemtat af lärdom och erfarenhet, men den är och har alltid varit mig motbjudande såsom svensk, denna osjelfständiga efterrapning af allt tyskt, hvarför vi länge varit utsatte. Vi hafva knappt kunnat uppsätta ett läseschema i våra skolor utan att låna det från Tyskland. Vi hafva ej vågat tillägna oss en uppfinning, som ej blifvit förut hallstämplad i Tyskland. Ja, äfven hufvudbonader för vår polispersonal hafva vi ansett oss böra låna från Tyskland. Svenska folket var dock en gång ett folk med eget initiativ och kunde vara det ännu i dag.

Nu hafva vi också börjat låna tvångslagar från Tyskland, lagar som äro egnade att inskränka vår frihet, den s. k. »urgamla frihet», hvaraf vi eljest älska berömma oss. Och hvarför? Derför att vi också fått en släng af den s. k. »socialdemokratien» — äfven den ett lån från Tyskland — som hvilat på botten af det tyska samhället, med förebilden af dess allt omfattande kasernlif, och derför att några af detta partis målsmän, i råhet och yra, ofta nyttja stora ord och åthäfvor.

Har då det mäktiga Tyskland med sina socialistlagar, sina belägringstillstånd, sin polis och sina bajonetter kunnat qväfva detta parti? De fruktansvärda utbrott af våldsamhet, som vi just i dessa dagar bevittna, gifva nog svar på min fråga (det omfattande sätt hvarpå utbrottet skett, synes vittna om att det varit väl förberedt på hemliga vägar). Nej, mine herrar, det »européiska missnöjets grunder» — att tala med en olycklig svensk författare — ligga djupare än att de kunna afhjelpas på den vägen. En kunnig läkare undersöker noga sjukdomens orsak och källa, innan han föreskrifver botemedlet; qvacksalfvaren, som dömer blott efter de yttre symptomen, kan föreskrifva salfvor och förband, der de icke gagna, men skada. Det höfves en upplyst lagstifning att följa den förres exempel och undvika den senares. Men jag fruktar, mine herrar, att hvad vi äro i beråd att göra, går just i den senares spår.

Hvar ligger då källan till det onda, till denna oro och detta missnöje? Jag känner på förhand svaret från många af Eder, mina herrar. Det är oförnöjsamhet, gudlöshet, dryckenskap och framför allt ingifvelser och inflytanden af illasinnade agitatorer, särskildt »yrkesagitatorer».

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Ports.)

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Mitt svar är: det ligger i det allt för stora missförhållandet mellan människornas yttre lefnadsvilkor, uti svalget och kontrasten mellan fattigdom och rikedom, i den alltför stora skillnaden mellan arbetets möda och arbetets lön.

Jag förbiser emellertid ej, att ju de ofvan anförda moraliska villkoren också medverka, men de gälla helt visst i ej mindre mån de lyckligt lottade samhällsklasserna, dem som belåtet och »förför» tycka: »hvarför bråka? Vi hafva det ju så bra.» Man behöfver ej gå långt för att erfara, att äfven inom dessa samhällslager — de som flyta högst ofvanpå — finnas odygd och osed, som böra mana dem att döma mildare, än de göra, om dem, både socialdemokrater och annat folk, som *icke* »hafva det så bra.» Innan vi söka möta de senares hån och hatfulla tal med tvångslagar, borde vi börja med att lägga en smula tvång och band på vår egen lösaktighet i ord och sedvänjor. »Bei gebratenen Capaunen ist nicht schwer über Enthaltensamkeit zu sprechen», säger ett tyskt ordspråk. Det är icke svårt att predika förförighet och umbärande, när man själf njuter af öfverflödets häfvor. Men man gör klokt i att icke gifva alltför goda grunder åt de många, som sakna bröd för dagen, och hvilkas nöd lätt bryter ut i hat och förbannelser. Ville jag sasom argument mot den sidan använda moraliska grunder utöfver det redan sagda, kunde de sammanfattas i två ord: själfviskhet och njutningslystnad.

Jag är för min del och har alltid varit optimist, i det jag tror med full tillförsigt på, att sanning, rättvisa och godhet skola en gång varda till verklighet här på jorden, men jag ser Europas närmaste framtid med oro och bekymmer. Vi stå — så fruktar jag — inför världshändelser af öfverväldigande kraft; kanske upplefva vi dem ej, åtminstone ej de af oss, som luta mot grafven, men de skola dock, förr eller senare, komma. Att afvärja dem förmå vi visserligen icke, men väl mildra dem, i vårt land. Och vägen dertill är icke att möta ondt med ondt, utan att söka öfvervinna det onda med det goda. Det är visst ingen lätt väg; der kräfves den svaraste af alla segrar: segern öfver själfviskheten, men utan denna seger öfver oss själfva stå vi vanmäktige och rättslöse inför det onda, som vi nu, i själfvisk fävitshet, söka undertrycka med tvångsmedel, hvilka endast skola göra detta onda ännu svårare än det nu är.

Man säge mig icke, att jag ser det nu föreliggande tvångslagsförslaget med alltför stor misstänksamhet och öfverdrifver dess praktiska betydelse. Väl, om så vore, men jag kan i allt fall ej undertrycka min oro. Och den oron gäller mindre mig själf än eder, mine herrar, som helsa denna lag »med vördnad och tacksamhet».

Ett ord till sist.

Man har i denna tid talat mycket om »försonlighet», och vi hafva ju också, vi, som tillhöra oppositionen, varit ganska försonliga. Någon hyggligare opposition lär väl näppeligen någon konstitutionel regering haft att göra med. Vi hafva ju gått så långt, att vi

understödt den nuvarande regeringen mot hennes egna tillhängare. Och vi hafva — åtminstone har det varit fallet med mig — gjort det ur den synpunkten, att sann parlamentarism består ej deri, att man söker störta en regering, utan deri att man söker med henne ävägbringa det bästa möjliga till fäderneslandets gagn och till allmän välfärd.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Vårt motparti yrkade ej längesedan på ny ministér, redan då det vann några röster till Första Kammaren, och framför allt, efter det den erbarmliga segern vans i fråga om stockholmsvalet, till följd af en arbetares glömska, i förening med en lagtolkning, som helt visst skall stå i vår rättshistoria som ett af de mest egenomliga drag af svensk jurisprudens från slutet af det 19:de seklet. De kunde ej genomdrifva sin mening, desse »det nya systemets» män, men de hafva ej underlåtit att, genom sina språkrör, gifva rätt ofta luft åt sitt missnöje med åtminstone *en* ledamot af den nuvarande rådkammaren, som icke varit dem till behag. Jag vill icke berömma mig af denna försonlighet utan endast påvisa den såsom ett faktum.

Men månne det kan eller bör så fortfara? För min del måste jag besvara denna fråga med *nej*.

De slutord, jag ämnar här tillfoga, torde jag få gömma till öfverläggningen längre fram.

Herr Lundin: Jag beklagar den ställning, hvori jag kommit, att icke kunna instämma med den framstående talare, som nyss med så mycken förmåga och skärpa yttrade sig i frågan. Jag kan, då han beklagar att förslaget framkommit, icke sätta mig in i hans tankegång. Jag gratulerar oss tvärt om dertill, bugar mig för regeringen och tillåter mig till henne värdsamt frambära min tacksamhet, därför att den bringat förslaget inför Riksdagen. Att understundom den borgerliga lagen och dess handhafvare stått vanmäktige gent emot sjelfsväldet, tror jag mig med fakta kunna styrka. Lagstiftningen har enligt mitt förmenande gifvit prof på en stor hofsamhet senast genom antagande af den lag, i hvars behandling inom utskottet jag hade äran deltaga, och hvars tillämpning i vissa afseenden kunde innebära en stor fara. Emellertid gjordes på grund af lagutskottets initiativ och genom dess tillmötesgående, förändringar, som voro alldeles nödvändiga för att icke förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare skulle förvärras i stället för förbättras. Jag tror, att lagstiftaren genom antagande af denna lag skall kunna visa ett ytterligare prof på hofsamhet, ty såsom förhållandena nu i många fall gestalta sig, förefinnes ett ytterligt stort behof af att en lag, som den föreliggande, existerar och kan tillämpas. Ty jag vet af egen erfarenhet, att mångas välgång och finansiella ställning stått på spel genom yttranden i tal och skrift, hvilka varit grundlösa. I handlingar af denna art ligger, enligt mitt förmenande, en mycket större fara för samhället, än då våld begås mot person; sådant är visserligen en bedräglig yttring af råhet, men det sätter

Förslag till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen. icke såsom de handlingar, man här velat förekomma, familjens och samhällets bestånd i fara.

Jag skall bedja att ytterligare med några få ord i en så viktig fråga gifva min ståndpunkt tillkänna. Jag hör till dem, som i främsta rummet se saken från den arbetande klassens ståndpunkt. Jag tror, att om arbetarne liksom arbetsgifvarne iakttaga moderation och visa tillmötesgående, behöfva vi icke, såsom den föregående talaren, hysa betänkligheter mot denna lag. För hvarje svensk medborgare bör det ligga i sakens natur, att sådana föreskrifter som dessa böra finnas och iakttagas, och således kan man här vid lag icke tala om något tvang. Lagen är för öfrigt icke sträng, utan dess föreskrifter tvärt om så affattade, att ingen har skäl att beklaga sig. Vi hafva hört uttalanden af en mycket lärd man här i kammaren, som talat om arbetaremötena och om det tillmötesgående, som regeringen hittills visat i detta afseende, i det att tillåtelse att föranstalta dylika möten icke förvägrats någon, hvilket förhållande antagligen komme att fortfara; men han ansåg regeringen i rättigheten att på förekommande skäl vägra dylik tillåtelse hafva ett medel att skydda samhället, som gjorde denna lag öfverflödig. Jag kan dock icke finna det, ty en tillåtelse att hålla folkmöte kan missbrukas och öfverlätas på annan person, åt hvilken från början det icke varit afsigten att lemna sådan. Jag är rädd, att på detta sätt en möjlighet skall stå uppviglare öppet att hänsynslöst och utan en tanke på moraliskt eller juridiskt ansvar uppträda på möten och der bland den stora hopen utslunga sina omogna idéer om hvad samhällets bästa kräfver. Med förmåga och stor svada röna de alltid bifall af den stora massan. Men så bör det icke vara. Vi böra söka att med sans och måtta samt i allsköns endragt verka för samhällets framåtskridande, och då blir äfven resultatet det bästa.

På dessa i korthet angifna grunder yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sandberg: Då jag kommer att rösta för bifall till det af regeringen framlagda och af lagutskottets pluralitet tillstyrkta förslaget till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen, anser jag mig i ytterst få ord böra redogöra för de skäl, som dervid varit för mig bestämmande.

Enligt mitt förmenande är det samhällets pligt att skydda arbetarne, äfvensom arbetarnes rättighet att blifva af samhället skyddade mot uppviglingar och förderliga påverkningar af samvetslösa yrkespolitici och agitatorer, hvilkas antal på senare tider med en förvånande hastighet tillväxt och hvilkas beteende blifvit allt fräckare och fräckare.

Ett samhälle, som icke allvarligt och kraftigt bestraffar sträfvan den att omstörta samhällsordningen, kan omöjligen fortfara att ega bestånd, utan begär ett slags sjelfmord, och dertill vill jag för min del icke bidra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Mankell: Herr grefve och talman, mine herrar! Det bör icke kunna förundra någon i denna kammare, att jag ur min synpunkt på det kraftigaste yrkar afslag på den föreliggande lagen, såsom enligt min åsigt icke allenast obehöflig, utan äfven skadlig.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Den är *obehöflig*, emedan redan befintliga lagbestämmelser under de senaste åren visat sig fullt tillräckliga till vinnande af de syftemål, som med lagen afses. I det hänseendet hafva vår nuvarande strafflags 10 kap. 14 och 15 §§, jemte 13 § i ordningsstadgan för rikets städer, visat sig fullt tillfyllestgörande. Och der myndigheterna ej med dessa lagrum hafva kunnat hjälpa sig fram, hafva de tagit sin tillflykt till uppenbara lagöfverträdelser, hvilka, trots alla klagomål från de förörrättades sida, icke af vederbörande blifvit befrade eller bestraffade. Hvartill behöfves då en ny lag?

Jag anser lagen *skadlig*, emedan den alldeles påtagligen icke allenast syftar till bekämpande af socialismen, utan äfven till inskränkande af tal- och tryckfriheten i allmänhet. I det hänseendet låter ingen vensterman duperas sig. Lagen är i främsta rummet rigtad mot det tilltagande missnöje, som yppat sig öfver den växande reaktionen, öfver det envälde och fävälde, som i många former uppenbara sig, och hvilket äfven i vårt land på ett så betänkligt sätt gjort sig gällande. Derifrån den *jäsningsprocess*, den *verldsepidemi*, om hvilken herr justitieministern talar. Derifrån äfven de hotfulla stämningar, som äfven antydast och hvilka afse *brytande* af den nuvarande samhällsordningen.

Man kan mycket väl förstå, att dessa yttringar af missnöje måste förefalla olägliga och besvärliga för den minoritet, som nu råder och som till sin fördel lagstiftar för den stora massan, samt å ena sidan godtyckligt beskattar densamma, men å andra sidan tillbakavisar de blygsammaste reformfordringar. I *dess* ögon måste hvarje talare eller tidningsman, som klandrar den nuvarande s. k. samhällsordningen, vara en »yrkesmessig agitator», såsom herr justitieministern äfven uttrycker sig, hvilken vill »omstörta» samhället, såsom frasen lyder.

Men olyckligt vore vårt land, om dessa säkerhetsventiler skulle tillstoppas!

Jag har med mycken uppmärksamhet flera gånger genomläst herr justitieministerns motivering till lagförslaget. Och man måste erkänna, att densamma i stilistiskt hänseende är väl affattad. Men i politiskt hänseende utgör den intet annat än en partiskrift, en *pamflett*, deri alla förhållanden framställas på ett öfverdrifvet sätt, deri sanning och dikt äro blandade med hvarandra, och deri den senare beklagligen är öfvervägande — allt med syfte att *uppskrämma* Riksdagen för socialisterna samt derigenom förmå den till lagens antagande.

För detta ändamål meddelas bland annat en rapport af öfverståthållareembetet om socialisternas senaste kongress, hvarigenom skall ådagaläggas, att dessa med våld vilja genomföra sina åsichter, på hvilket antagande sedermera hvarjehanda godtyckliga slutsatser grundas, hvilka utgöra den egentliga motiveringen för lagförslaget.

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Men oförsigtigtvis meddelas äfven en resolution rörande samma ämne, hvarigenom just *motsatsen* framgår af hvad man vill bevisa. Jag ber, för att ådagalägga detta, om tillstånd att få uppläsa denna resolution, hvilken icke bör förbigås under denna diskussion. Den lyder som följer:

»Kongressen förklarar, att Sveriges socialdemokratiska parti i sin verksamhet för att organisera den svenska arbetareklassen till erförande af den politiska magten, endast vill begagna sig af sådana medel, som motsvara folkets naturliga rättsmedvetande. Det nutidsprogram, vi uppställt och arbeta för, är det bästa vittnesbördet om att vi ingalunda för var del sträfva efter en våldsam revolution. Kongressen tillbakavisar uttryckligen de dumdristiga planer, som understundom tillskrifvas oss af våra fiender, att vi skulle vilja sätta hela arbetarörelsen på spel genom att utan tillräckligt stöd i folket försöka en eller annan våldsam kupp. Tvärt om vill partiet fortfarande som hittills använda hela sitt inflytande för att förebygga obetänksamma, våldsamma utbrott af folkets missnöje, bakom hvilka ingen tillräcklig magt skulle kunna uppställas. Revolutioner kunna aldrig 'göras', men skulle de styrandes blindhet och egoism frammana den våldsamma revolutionen som förtviflans själfhjelp, är vår plats gifven och vi redo att göra allt för att åt folket erföra och bevara så värdefulla frukter som möjligt af striden, på det att dess offer ej må ha skett förgäfv.»

Mine herrar! Man måste vara rättvis äfven mot sina motståndare. Ingen kan högre än jag ogilla socialismen, och jag har äfven efter förmåga bekämpat densamma under alla former, i hvilka den uppträdt — vare sig att den såsom *statssocialism* utgått från tronen eller såsom *protektionism* från Riksdagen eller såsom ett orimligt *samhällsideal*, hvilket vilseleder massorna, från socialdemokraterna. Men man måste låta dessas högtidliga förklaringar gälla för hvad de afse. Det går icke an att, såsom herr justitieministern gör sid. 15, påstå, »att bakom de offentliggjorda resolutionerna säkerligen döljer sig åtskilligt, som försigtigtvis tills vidare hålles hemligt bland de invigde». Då kan man komma till hvilka slutsatser som helst. Sjelf skulle herr justitieministern säkerligen finna sig mycket sårad, om någon påstod, att bakom *hans* lagförslag, dolde sig hemliga planer till enväldets införande; men det ena vore icke mindre berättigadt än det andra.

I afseende på socialismens verkliga betydelse må det tillåtas mig åberopa mitt yttrande vid sistlidne riksdag under diskussionen om rösträttens utvidgande. Den öfverallt fataliga socialistiska fraktionen betyder *föga* såsom nationalekonomisk sekt eller politiskt parti. Men den betyder *mycket* såsom språkrör för massornas berättigade missnöje med samhällets missförhållanden. Må man afskaffa dessa missförhållanden genom lämpliga reformer, och man skall snart finna, att socialismen spelat ut sin roll!

Sådana äro i korthet de principiella skäl, på hvilka jag måste afstyrka lagförslaget antagande. Men härtill kunna äfven läggas

andra af mera praktisk natur, som delvis förut blifvit vidrörda af andra talare, delvis i pressen framhållna.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Först och främst synes mig i hög grad olämpligt att å nyo ändra en lag, som så nyligen blifvit ändrad. Det är blott två år, sedan Riksdagen gjorde ett tillägg till denna lag, och enligt eljest vanlig praxis bör man afvakta den erfarenhet, som tiden gifver vid handen, innan man stiftar en ny lag.

Vidare är det alldeles oförtydbart, att lagen svåriligen kan sägas vara moget öfvervägd af regeringen och högsta domstolen, då hela proceduren med dess framläggande och granskande blott upptagit en veckas tid.

Lika oförtydbart är, att dess framläggande i Riksdagens sista timma afser en öfverraskning, liksom 1887, då det första tillägget gjordes.

Lagutskottet har ej heller hunnit underkasta detsamma någon annan behandling, än att utan någon slags motivering oförändradt tillstyrka dess antagande.

Allmänt har äfven uttryckens tänjbarhet blifvit klandrad, hvarigenom lagens tillämpning måste blifva i hög grad godtycklig, och dess bestämmelser af myndigheterna kunna missbrukas.

Dernäst framgår af motiveringen, att i framtiden ytterligare ändringar och skärpningar äsyftas i afseende på yttranderätten, föreningsrätten och församlingsrätten.

Slutligen synes det omöjligt att redan nu bedöma det sammanhang, hvilket det ifrågavarande lagrummet kan komma att hafva till bestämmelserna i den nya tryckfrihetslag, som bebådas, och hvilket sammanhang kan vara af den beskaffenhet, att tryckfriheten alldeles tillintetgöres.

Innan jag afstår från ordet, ber jag att få bemöta ett yttrande, som under den remissdebatt, hvilken föregick detta ärendes hänvisning till utskottet, faldes af en talare, hvars ord under närvarande förhållanden väga mycket i denna kammare. Han sade »att revolutionen var hardt nära», om socialisterna ostraffadt finge hållas, hvarför han påyrkade ytterligare skärpningar af lagen — ett yttrande, som inbringade honom högljudda bifallsrop. Nej, mine herrar, det är ej socialister eller agitatorer, som framkalla revolutioner, utan de herskande minoriteter, som i blindt öfvermod begagna sin magt att förkasta de billigaste reformfördringar. Denna sanning står skrifven på historiens alla blad, fastän den af de magtegade städse förkastas. Männe det sålunda äfven skall gå med den nu rådande minoriteten?

Sist ber jag att, på uppdrag af Stockholms Typografiska förening, få uppläsa en protest mot denna lags antagande, hvilken nära ansluter sig till den af den föregående talaren upplästa, af publicistklubben fattade resolutionen. Protesten lyder: »Då den k. propositionen om ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen, enligt regeringens egen förklaring, skall efterföljas af motsvarande förslag till inskränkning af tryckfriheten, uttalar Typografiska föreningen:

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

att äfven en fullt berättigad allvarlig granskning af bestående missförhållanden kan med en sådan lags tillhjälp undertryckas, icke minst på grund af dess tänjbara ordalag, och således svenska folkets häfdvunna församlings- och yttrandefrihet omintetgöras,

och att en sådan lag alltså skulle kunna omöjliggöra det fria, offentliga meningsutbyte, som är ett nödvändigt vilkor för det nutida samhällets utveckling,

hvarför Typografiska föreningen får afgifva sin protest mot detta lagförslag.»

Ja, det gör äfven jag och yrkar därför afslag!

Herr Smith: En protektionisttidning förklarade i går afton, att grunden vid bestämmandet, till hvilkendera af kategorierna, samhällets vänner och dess fiender, en person hör, för närvarande vore hans förhållande till föreliggande lagförslag, och tillämpande detta på Riksdagen ansåg tidningen att de, som voterade för förslaget, borde betraktas som samhällets vänner. För min del är jag i sistnämnda afseende af alldeles motsatt åsigt; alldenstund jag tror, att de äro samhällets sanna vänner, hvilka votera mot denna lag. Att lagen framläggas af en regering som tillkommit icke genom svenska folkets fria val, utan genom ett lagens tolkande och genom ett högsta domstolens beslut, måste äfven tala mot dess antagande. Då vi veta, att i Sverige endast sex procent af befolkningen ega valrätt för utseende af ledamöter i Andra Kammaren, och då vid det sista valet sommaren 1887 å landet endast 31,3 procent och i städerna endast 56,5 procent af de valberättigade, d. v. s. i medeltal ungefär 40 procent, afgåfvo röster, då vidare pluraliteten af desse röstande utgjordes af frihandlare, så synes det mig vara ett obestridligt faktum, att det nuvarande systemet införts genom tillskyndan af endast 1 procent af Sveriges hela befolkning, och att de öfriga 99 procent icke velat införa detsamma, om de derom fått yttra sig. Det är delegerade af dessa 1 procent, som redan påtvingat oss både lifsmedelstullar och inskränkt näringsfrihet genom margarinförbud, hvarjemte budgeten vid denna Riksdag så ökats, att den blifvit en börda, större än svenska folket någonsin förut burit. Det nya systemet vill nu också genom det föreliggande lagförslaget inskränka yttrandefriheten, liksom myndigheterna på sista tiden behagat inskränka församlingsfriheten, samt salunda beröfva svenska folket en del af dess urgamla fri- och rättigheter. Tron I, mine herrar, som ega majoritet i denna kammare, att den orepresenterade delen af svenska folket skall med glädje, kärlek och tacksamhet omfatta ett sådant beslut, som skulle kunna hindra dess kritik af edert system? Nej, mine herrar, 99 procent af svenska folket skulle säkerligen hafva nekat sitt bifall, i fall det derom tillfrågades. Jag anser för min del, att grannlagenheten fordrat, att man icke kommit med detta våldsamt ingripande lagförslag, förr än man åtminstone hade haft svenska folkets fria val bakom sig. Nästa år, då också möjligen protektionisterna komma att vid valen till Andra Kammaren afgå med

segern, kunde man anse sig hafva fått ett mandat af svenska folket att äfven komma fram med ett förslag, sådant som det föreliggande; men först då hade en sådan majoritet, som den nuvarande, kunnat med *något* skäl anse sig representera landets allmänna mening, och då hade vi, förslaget motståndare, möjligen kunnat tiga och låta det passera, ty såsom fosterlandsvänner äro vi skyldige att vara nöjda med den lagligt valda majoritetens beslut, men, mine herrar, nu tillåter jag mig att i det svenska folkets namn, som icke är representeradt af majoriteten, protestera mot en lag, som möjligen kan blifva alla landets invånare genom den nuvarande *lagliga* majoritetens votum pålagd. Som skäl för lagens framläggande förbäres, att socialisterna hålla ett sådant väsen, och att man hade stora skäl att frukta följderna af denna agitation. Nej, mine herrar, socialisterna hafva nu redan i många år hallit väsen i vårt land, men huru många adepter hafva de vunnit för sina läror? Jag tror de ej kunna räknas till mer än 1 å 2,000 personer. Behöfves mot detta försvinnande fåtal någon särskild lagbestämmelse? Deras galna läror freda bättre än någon lag och vårt folk låta ej så lätt förleda sig till att blifva socialister, då de erforderliga förutsättningarne dertill saknas. Det finnes icke i någondera kammaren, såsom förhållandet är i den tyska representationen, någon enda representant, som slutit sig till denna rörelse, och för min del får jag säga, att jag ej kan finna de af socialismen påyrkade ändringarne i samhällsordningen annat än fullkomligt utförbara och i högsta grad orättvisa, liksom jag äfven anser tankegången i dess läror fullkomligt falsk. Behöfva vi under sådana förhållanden frukta, att denna riktning skall för tänkesätten hos folkets flertal blifva af betydelse? Nej, mine herrar! sanningen tager alltid till slut ut sin rätt, och vi behöfva ej stifta undantagslagar, som genom sina obestämda uttryck hafva annan form än de redan nu befintliga eller införa nya bestämmelser mot den fullständigt oskadliga socialistiska rörelsen. Att införa undantagslagar för att bekämpa ett sådant fåtal, torde åtminstone för närvarande vara både onödigt och oklokt. Vi hafva i vårt land redan länge sett en rörelse fortgå, som omfattat ett allt större antal medlemmar; jag menar den s. k. goodtemplarismen, som nu under ett 20-tal af år med ifver och möda samt med stora penninguppförfingar arbetat sig fram, men ehuru medlemmarnes antal uppgår till 50 å 60 tusen, har det allmänna ej haft anledning beklaga sig öfver denna sammanslutning af arbetare. Att således någon fara för vårt land skulle uppstå genom arbetarnes oförhindrade rättighet till sammanslutning för sociala eller andra ändamål i större korporationer, då inga olagligheter för öfrigt begås, kan jag ej finna, men deremot ligger enligt mitt förmenande en fara deri, att man t. ex. vid universiteten söker lägga band på den studerande ungdomen, som understundom visserligen kan vara något yster. Skulle förhållandet mellan vederbörande universitets myndigheter och den studerande ungdomen fortfarande utveckla sig i den nuvarande beklagliga riktningen, så tror jag säkert, att äfven från denna Sveriges blifvande öfverklass ganska

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

snart en högtidlig och ljudlig protest kan komma mot en lag, som inskränker yttrandefriheten, och ännu högre blir denna protest, om den studerande ungdomens lagliga rättighet att få undergå pröfning, kringskäres på det sätt, som vi nu nyligen sett. Det finnes ett land, som heter Norge, hvilket liksom vårt eget styres under valspråket: »brödrafolkens väl». Huru en professor vid universitetet i detta lands hufvudstad uppfattar yttrandefriheten, och hvilket mått af denna frihet han såsom universitetslärare tillmäter sig, framgår af en artikel, som jag för några dagar sedan läste i protektionisttidningen Svenska Dagbladet, och hvilken jag anhåller att delvis få uppläsa. Den lyder sålunda: »Bernadottes eller Carl Johans duglighet som härförare är något, som professor Sars under tysk påverkan starkt betviflar, om än icke rent af bestrider, hvaremot han snarare vill erkänna den svenske kronprinsens framstående skicklighet som diplomat. Den franske marskalkens val till svensk kronprins och hans ledning af Sveriges politik var, enligt föreläsaren, misstag på misstag, i det Carl Johan svek de förväntningar, man byggt på hans val; Carl Johan narrade sitt gamla fädernesland, sina vapenbröder och sin kejsare, vändande sitt och Sveriges svärd mot Frankrike; han narrade sitt nya hemland, Sverige, der man hade väntat, att han skulle återföra Finland med det svenska moderlandet; han narrade Finland, som spanade efter räddning undan det moskovitiska väldet och som då hade de svenska sympatierna i behåll. Han valde Ryssland i stället för Frankrike till Sveriges allierade; han valde Norge i stället för Finland till belöning för svenskarnes deltagande i det Napoleonska kriget och i sjelfva verket erhöll Sverige intet alls, under det han sjelf, Carl Johan personligen, fick en krona till, den norska. Så gick det till. Frankrike förlorade, Sverige förlorade, Finland brydde man sig icke om. Carl Johan narrade dem alla; han tog ingen hänsyn hvarken hit eller dit, och han spelade sina kort så väl, att till slut var det han ensam, som vann.»

Tron I, mine herrar, att det vore lyckligt om den norske professorus utsago i de sista raderna efter 50 år skulle kunna tillämpas på den nuvarande konungen och edert nuvarande system? Jag tror det icke. Jag tror att de, som måste bära ansvaret för denna lags framläggande inom kort skulle få orsak att djupt ångra dess antagande. Jag tror icke att någon fara för det nya systemet ligger i ett uppskof med lagen till efter nästa val, då magten fullständigt och på lagligt sätt skulle kanhända hafva kommit i edra händer. Då skulle jag icke yttra ett ord emot ett sådant förslag som detta, ty det skulle ej tjena något till, men nu lägger jag eder på hjertat, huru vida I verkligen viljen framkalla den serie af strider och bråk som lagens antagande möjligen kan åstadkomma. Jag tror icke, att de 99 procent af Sveriges befolkning utan vidare eller utan försök till motstånd stillatigande skola underkasta sig hvad ni i den föreliggande lagen behagat diktera, om den blifven oförändradt antagen. Jag tror att det derför vore klokare, äfven från protektionistisk synpunkt, att nu rösta för afslag. Man har

här talat om, att vi icke behöfva frukta denna lags tillämpning, därför att vi hafva en så utmärkt domarecorps. Vi hade det äfven förr, för 50 år sedan, men det hindrade icke att Crusenstolpe blef fäld, och huru det tillgick känner hela folket. Jag tror, att vi äfven den tiden hade en omutlig domarecorps, men inom en dylik, den må bestå af aldrig så utmärkte män, finnas alltid de, hvilkas omdöme understundom icke är så redigt och klart, som önskligt vore, och det är fara värdt, att en lag, innehållande sådane kautschuksparagrafer, som den föreliggande, och i så hög grad som denna beroende på domarens subjektiva uppfattning, i sin tillämpning kommer att förete högst olika uppfattningar, i hvilket fall lagen icke blifver lika för alla.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid. Jag lägger eder endast, mine herrar, på hjertat, att I ären här för att bevaka svenska folkets fri- och rättigheter, och att en majoritet, som i afseende på valen till Andra Kammaren stöder sig på en så liten del af landets befolkning, som 1 procent, icke har rätt att afhända eller förminska för detta folk dess yttrande- och församlingsfrihet. Hittills hafva vi med stolthet kunnat kalla Sverige »frihetens stamort på jorden»; låten då icke det beslut, som i dag kommer att fattas, innebära ett förnekande af denna gamla sanning.

Jag yrkar således afslag.

Herr Casparsson: Den talare, som här i dag började diskussionen, yttrade vid remissen af ifrågavarande lagförslag, att lagen redan erhållit ett namn: »munkorgslagen», och han tillade, att alla sådana namn äro farliga. Hvad nu sjelfva benämningen beträffar, vill jag icke afgöra, huru vida den eger genialitet, men att den saknar originalitet påstår jag deremot bestämdt, enär ordet är importeradt från Tyskland.

Då tyska socialistlagen på 1870-talet framlades inför tyska Riksdagen uppfans detta ord och intogs derifrån sedermera i svenska pressen. Den värde talaren beklagade nyss, att så mycket importeras från Tyskland och nu importerar han sjelf derifrån sina qvickheter.

Hvad åter sjelfva bilden beträffar, är, så vidt jag känner, den apparat, som kallas munkorg, något, som användes för arga hästar och ilskna hundar, för att hindra dem från att bitas, då deremot den föreliggande lagen är afsedd för menniskor. Om bilden kommit från anhängarne till den föreslagna lagförändringen, så hade man kunnat säga att sarkasmen varit bitande, ehuru något grof, men, då den kommit från förslaget motståndare, bortfaller det förra epitetet och endast det *senare* kvarstår. Hvad deremot talarens sista påstående, att »namn äro farliga», beträffar, så medgifver jag gerna sanningen deraf, då de användas så bakvänt som i förevarande fall. Man har här uppläst protester från olika håll. Jag frågar då, emot hvilken och hvilket dessa protester äro riktade. Aro de riktade mot lagens framläggande, så åsyfta de Kongl. Maj:ts regering, och då är Riksdagens Första Kammare icke rätt forum

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

derför. Afse protesterna deremot lagens antagande, då svarar jag, att för våra beslut äro vi underkastade publicitetens och allmänhetens dom, och denna dom få vi underkasta oss, äfven om den icke alltid utfaller så ojäfvigt och opartiskt som önskligt vore, men afse protesterna deremot att på förhand vara en ledning för de beslut vi skola fatta, då får jag förklara, att jag icke erkänner någon annan norm än samvetet och inga andra bindande föreskrifter än grundlagens. En fingervisning i detta fall är så mycket mera opåkallad, som den sak, som dessa protester närmast afse, nu icke föreligger till afgörande.

Hvad sjelfva lagen beträffar, vill jag icke nu ingå i någon detaljerad pröfning af densamma, då den blifvit godkänd af både högsta domstolen och lagutskottet, utan vill endast i allmänhet uttala mig om lagens syfte.

Om det blefve känt, att en koalition vore på väg att bildas, för att afhända oss större eller mindre del af vårt område och om Sveriges Konung då begärde medel till upprätthållandet af landets integritet och sjelfständighet, är jag öfvertygad, att Riksdagen utan betänkande skulle lemna dertill nödiga medel. Men fosterlandet är väl dock icke endast den mark vi beträda och det jordområde vi med våra lekamliga ögon kunna öfverskåda; är det icke äfven våra lagar och samhällsinrättningar, vårt språk, vår kultur och våra seder; omfattar det icke äfven det förflutnas minnen och traditioner och framtidens förhoppningar? Utgör icke allt detta vårt fosterland?

Om det nu är känt, att en koalition bildats för att störta den bestående samhällsordningen, ehuru man, klokt nog, uppskjuter med krigstillståndets förklarande, till dess man hunnit samla nödiga materiella medel; och Sveriges Konung, sin pligt likmätigt, begär Riksdagens medverkan för att mot det tillämnade våldet sätta lagens arm, då uppstår inom pressen och inom Riksdagen ett anskri emot en sådan lag! Och hvilka skäl är det väl man anför? Man säger att ingen omedelbar fara föreläge från socialismens sida, som påkallade några utomordentliga åtgärder, emedan detta parti ännu vore så litet, men, då man vet att en sjukdom finnes, bjuder icke klokheten och humaniteten, att man så fort som möjligt söker bote-medlet? Eller är det icke lättare och rättare att stämma i bäcken än i ån och bättre i ån än i den brusande elfven?

Man säger att en sådan lag kan medföra missbruk och lägga band på samhälls- och yttrandefriheten. Skulle vi icke stifta andra lagar än sadana, som icke kunna föranleda till missbruk, då vore rättast att icke stifta några lagar alls. De som resonnera på det sättet befinna sig i lagstiftningsväg på samma ståndpunkt som i fråga om upplysningen de »ljusets fiender», öfver hvilka Kellgren kastat ett olympiskt löje. Alla lagar kunna missbrukas, men, derfor att så är, kunna vi väl icke underlåta att stifta några lagar?

Ett folk, med så gammal frihet som vårt folk, kan, om det behöfves, väl medgifva vissa inskränkingar i frihetens utöfning, ty det allmänna rättsmedvetandet skall alltid veta att åt dessa inskränkingar lemna den nödiga begränsningen. Kan någon på all-

var tro att den gamla svenska friheten äfventyras genom denna lag? Jag är fullt förvissad derom att hvarje attentat emot vår frihet skall krossas emot den sunda uppfattningen hos nationen och representationen. Faran ligger icke på detta håll utan faran ligger i den ytliga — ja, må uttrycket förlåtas mig — i den jolmiga liberalism, som nu på många håll söker göra sig gällande.

Begreppen *Gud, konung* och *fosterland* äro ännu dyrbara för flertalet och, jag vågar säga, för den bättre delen af det svenska folket, men tillåter man dessa sammanhållande begrepp att *fritt* få neddragas i gatsmutsen, då är det verkligen att befara att samhällsbanden skola lossna och vi icke längre komma att utgöra *ett folk* utan endast ett aggregat af löst hopfogade individer utan handlingskraft i farans och utan motståndsförmåga i pröfningsstunden.

Mot hvilka är lagen rigtad? Jo, mot de yrkesmessiga agitatorerne och yrkesagitationen.

Är då näringsfriheten så helig, att alla slags näringar äro tillåtna? På det medicinska området stifta vi lagar emot quacksalfvare, är det då icke tillåtet att äfven stifta lagar emot de politiska quacksalvare, hvilka jag är öfvertygad att ingen statsrättslig fakultet i verlden skulle gifva annat betyg än det gröfsta improbatur. Den medicinske quacksalvaren skadar individen, den politiske deremot samhället. Är individen då för mer än samhället eller delen mer än det hela? Man firar i år hundraårsfesten af en epokgörande tilldragelse i världshistorien, rik på varningar och lärdom. Den visar oss, huru förtryckets missbruk och förtryckets ytterligheter framkallat frihetens missbruk och ytterligheter och dessa å sin sida den motsatta ytterligheten och huru ett rikt begäfvadt folk under ett sekel kastats fram och tillbaka mellan dessa ytterligheter, tills den ena som den andra slutligen råkat i fullkomligt vanrykte.

Det är en fysisk lag, att en pendel, som slår öfver åt det ena hållet, drifves just genom samma kraft lika långt tillbaka i motsatt rigtning. Jag tror att den moraliska och politiska världsordningen är underkastad samma lag. Den, som betraktar dessa i folkens utvecklingshistoria ofta förekommande pendelslagen åt det ena och åt det andra hållet och som icke gjort sig reda för det nära sammanhanget mellan orsak och verkan, ropar, hvar efter sin olika uppfattning, allt eftersom pendelslagen gå åt det ena eller det andra hållet på reaktion, och båda hafva på visst sätt rätt, ty reaktionen är den naturliga följd af och det nödvändiga korrektivet mot så väl magtens öfvergrepp som frihetens missgrepp. Den statsman och häfdatecknare, som skildrat detta viktiga utvecklingsskede i Frankrikes och Europas historia och framlagt sitt folks öden under denna tid, dess förvillelser, dess storhet och dess olyckor, avslutar sitt arbete och sammanfattar resultatet af de derunder inhemtade lärdomar i ett, för att begagna hans egna ord, ur djupet af hans hjerta frampressadt varningsrop: *att under inga förhållanden och på inga*

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.

vilkor låta afhända sig friheten, och, för att icke sätta friheten i fara, att aldrig missbruka den.

(Forts.)
Herr talman! Jag har efter måttet af min begränsade förmåga men med min obegränsade tillit till det rätts seger sökt sätta mig in i det föreliggande lagförslaget och har dervid kommit till den slutsats, att det icke innebär någon fara för lagbunden frihet, men deremot kan blifva ett värn mot frihetens missbruk, och därför yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Borg: Då jag vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne hörde kammarens vördade ålderspresident anbefalla skärpta bestämmelser vid denna frågas behandling i lagutskottet, kom jag att tänka på något, som hände för några årtionden sedan, i min ungdoms dagar, då fråga var att i vårt land upphäfva landsförvisningsstraffet. Att upphäfva landsförvisning för religionsaffall ansågs då i högsta grad betänkligt både för kyrkan och staten. Samtliga de respektive domkapitlen i riket hördes öfver denna viktiga fråga och i den provins jag tillhörde förekom bland vota, som afgäfvos i den så kallade proslådan, ett af följande lydelse: »la mort sans phrase». Det var naturligtvis en *prest*, som afgaf denna fromma önskan i proslådan. Detta yttrande kom sedermera till allmänheten och omtalades på sin tid i pressen. Icke förty gick religionsfrihetsprincipen igenom i vår lagstiftning, och jag tror icke att svenska folket har skäl att ångra detta. Då jag sett att lagutskottet icke tagit vinken från ålderspresidenten ad notam, utan helt enkelt på samma sätt som högsta domstolen »sans phrase» bifallit Kongl. Maj:ts förslag, har man alla skäl föreställa sig att, då *lagutskottet* icke varit villigt tillmötesgå den sålunda uttalade önsksningen, *regeringen*, när den härnäst framkommer med ett nytt förslag i samma riktning, mera skall gifva akt på denna vink. Då *regeringen* nu varit så hastig i vändningarne, att den under en så kort tid som två år framkommit först och främst med den »lilla socialistlagen» och nu med den större, är det väl möjligt att den nästa gång kommer med en lag, hvori yrkas dödsstraff såsom det enda, hvilket återstår utöfver böter och fängelse, eller de straff, som nu föreligga emot socialism o. d.

Skulle jag framställa några anmärkingar emot lagutskottet, blefve det endast min förundran öfver att samma utskott, som tillbakavisat de allra flesta små steg *framåt* och som stundom hängt upp ganska viktiga reformer på obetydliga paragrafer, nu utan vidare betänkande och så hastigt är färdigt att taga ett så långt steg *baklänges*, som nu är föreslaget. Härvid är naturligtvis icke något att göra; jag beklagar blott för framtidens skull, att det skall vara så stäldt i detta utskott, som dock räknar så många upplyste och framstående män.

Jag skulle likväl icke hafva tagit till ordet i denna fråga, hvars utgång enligt mitt förmenande är på förhand gifven, så vida icke de premisser, på hvilka *regeringen* stödt sitt förslag, likasom afven slutsatsen, varit felaktiga, till följd hvaraf också hela för-

slaget är ohållbart. Jag skall söka att litet närmare belysa dessa premisser, hvilka synas mig vara tvenne, omfattande den religiösa och den sociala frågan.

Den religiösa berördes på ett par ställen i regeringens motive-ring äfvensom i den skrifvelse från justitiedepartementets byråchef, som här utdelats, hvori bland annat talas om sådana agitationer, som böra anses och straffas som hädelse emot Gud. Det är oss alla väl bekant, hvilken storartad religiös rörelse, som pågår utanför den större »frireliösa» rörelsen i vårt land, nemligen genom den så kallade ateismen, utilismen och så vidare. I denna rörelse anser jag mig särskildt böra fästa mig vid »hädelse emot Gud» och förnekandet af Guds tillvaro. I afseende å »hädelse emot Gud» tillåter jag mig att uttala den åsigt, som något hvar torde hafva svårt för att vederlägga, nemligen att hädelse emot Gud icke kan finnas. — Jag motiverar detta påstående sålunda att, om Gud är högsta magten, högsta visheten och det högsta goda, det vill säga, om en människa erkänner tillvaron af en *Gud*, så kan hon icke häda denna Gud, just därför att hon erkänner honom vara den högsta magten, visheten och godheten. Säger någon annat, så är det ett nonsens, en sådan person är icke normal och bör icke behandlas enligt strafflagen utan med patologiska medel.

Jag beder herrarne här observera, att aldrig någon ny religion framträdt, utan att dess stiftare beskylts för att vara gudshädare. Så, då Jesus dömdes af Pontius Pilatus, sade hans anklagare: Han hädar Gud; och på grund af en liknande beskyllning nödgades Sokrates att tömma giftbägaren. I kunnen icke finna att en enda stor reformator framträdt i verlden, utan att emot honom framkats den beskyllningen att han hädar Gud. Så Savonarola, Huss och många andra. Hvad förnekelsen af Guds tillvaro åter angår, kan man icke bestrida, att sådan förnekelse finnes till. Litet hvar känna vi ju till att så väl inom det vetenskapliga som det icke vetenskapliga lifvet under århundradena framkommit sådana åsichter, som att människosjälens endast är ett uttryck af naturkrafterna och att någon andlig magt *öfver* naturen icke finnes, således att någon Gud efter vårt begrepp icke existerar, och att sådana åsichter gått genom århundraden utan att likväl hafva vunnit någon större anslutning, ett bevis på att hos människorna i allmänhet finnes känslan af ett högre gudomligt väsen och att människosjälens känner förbindelse med ett sådant högre väsen. Då så är fallet och då man dessutom vet, att ateister eller gudsförnekare icke som sådana nödvändigtvis äro några omoraliska personer, utan ej sällan föra ett i allo sedligt lif, ja ett sådant lif att det stundom kunnat tjena till mönster för den mest kristligt sinnade, torde lagen icke behövas för deras skull åtminstone.

Här framställes för någon tid sedan grunddragen af en ateistisk lära, men man underlät dervid att äfven framställa denna läras moral, hvilken går ut på alldeles detsamma som den kristna, eller att den enskilda människan är skyldig att verka för *alla* människors upplysning, förbättring och lycka på jorden. Häraf torde

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Förslag till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

dock ej framgå, att jag försvarar ateismen, som jag tvärt om efter min ringa förmåga alltid bekämpat, men jag vill att denna företeelse, liksom hvarje annan, skall erhålla sin rätt, hvarken mera eller mindre.

(Forts.)

Det är sagdt att den socialistiska rörelsen i världen är så stark, att äfven de svaga böljor deraf, som nått våra landamären, äro af en hotande beskaffenhet för vårt samhälle. Jag bestrider detta och tager mig friheten påstå, att den socialistiska rörelsen tvärt om, i stort taget, är stadd på afgjord reträtt, och jag skall söka att med några ord bevisa detta.

I Frankrike, som jag vill kalla socialismens källa, har socialismen i det närmaste spelat ut sin roll. Icke blott år 1848 utan äfven för närvarande har den väl försökt att der vinna terräng, men blifvit nästan totalt krossad, och de af herrarne, som studera litteraturen på detta område, skola finna, att socialismen i Frankrike har föga stöd i den allmänna opinionen. Då der hållits arbetaremöten, eller som man kallar det kongresser, hvartill alla Europas folk inbjudits, har man, såsom förhållandet var i Paris 1886, då den senaste kongressen hölls, kommit under fund med, att deltagarne voro långt ifrån uteslutande socialister, utan folk af alla möjliga olika åsigtter; desse deltagare voro ock stundom nära att komma i lufven på hvarandra. Engelsmännen, praktiskt anlagda, ville icke veta af några teorier af socialister, anarkister, possibilister o. s. v., utan asyftade att åstadkomma någonting reelt, någonting som kunde förbättra arbetarnes ekonomiska och sociala tillstånd; på prat ville de ej höra. Till tyskarne sade de: till edra fantasier kunna vi än mindre lyssna, vi tro ej på några universalkurer genom eder socialism; genom densamma förbättra vi ej vår ställning. Detta inträffade år 1886. Här behöfva vi sålunda ej taga Frankrike med i räkningen.

Hvad England angår, så är socialismen ännu mera omöjlig der. Då efter kommunupproret under salig Marx' tid socialismen blef bannlyst å Europas fastland, togo socialisterna sin tillflykt till London, men de kunde ej hålla sig kvar i England, utan måste begifva sig af till Amerika, der man slutligen gjort totalt kol på dem. Detta var slutet på den socialistiska rörelsen i Amerika, och de rörelser, som derefter förekommit och ännu der förekomma, hafva ej socialistisk natur, ehuru de äro rigtade mot de stora jorddrottarnas oerhörda vinningslystnad, hvilka sträfva efter att slå under sig hela landsträcker samt dymedelst göra arbetsklassen af sig beroende; det är detta, som framkallat de stora rörelserna i Amerika, hvilka emellertid ingalunda äro socialistiska, fastän af uteslutande ekonomisk betydelse, i det arbetarne sträfva efter att skydda sin rätt mot de stora jordbesittarne och bolagskonungarna.

För att återgå till England, ser man visserligen i tidningar att då och då på Trafalgar square och flerstädes i London betydliga demonstrationer egt rum af folkmassor stundom uppgående till många tiotusental människor med kanske några socialister i spetsen, men ingen må därför inbilla sig att socialismen har synnerligen att

betyda bland de arbetande klasserna i London. Den som det tror gör sig skyldig till ett fullkomligt misstag. Englands hela individualistiska och industriella anda syftar att inplanta den föreställningen, att man icke må tro att staten skall vara till hands och hjälpa hvarje odåga eller lathund, utan att man bör besinna, att den enskilde genom sin egen kraft, dygd och klokhet bör söka arbeta sig fram. Denna princip har i sådan grad förverkligats äfven af detta lands arbetare, att handverks- och fabriksföreningar der hafva från fattigdom och elände ryckt undan, om jag ej misstager mig, öfver 1,200,000 individer och åt dem skapat en förmögenhet af många millioner pund sterling. Jag afser här närmast de så kallade *trade-unions*. Dessa hafva icke blott stora etablissemang i städerna, utan äfven betydliga jordbesittningar. Detta är den engelska vägen, och aldrig torde den tyska fantasien kunna öfverflygla det praktiska engelska förståndet, så att socialismen vinner insteg i England. Detta är åtminstone min uppfattning, grundad på ett mångarigt specialstudium af denna fråga.

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Hvar hafva vi då socialismen? Jo, i Tyskland, men kommen i håg, mina herrar, att Tysklands folk är bland våra allra yngsta nationer, såsom ett helt betraktadt. Tyskland är ännu endast ett barn i politiken och i hvad de sociala frågorna angår, hvadan man icke må förvåna sig öfver om derstädes under militarismens och feodalismens tryck skulle uppstå sådana osunda formationer, som socialismen. Men lika säkert är också, att om ej förtrycket hvilat öfver nationen, om den fått hafva ordet fritt och församlingsrätten fri, skulle man ej, såsom nyligen skett, nödgats bevittna någonting så märkvärdigt, som att 39,000 arbetare, utan att ett ord på förhand derom varit skrifvet eller i tryck synligt, men påtagligen efter öfverenskommelser vid *hemliga* möten, på en och samma dag inställa sina arbeten. Man förvånade sig deröfver och kunde ej säga annat än: huru var det väl möjligt att en sådan strejk kunde försiggå på en och samma dag? De strejkandes antal växte snart till hundratusentals, trots socialistlagar med mera.

Detta med mera dylikt visar, hvarthän det leder att stifta lagar, hvilka lägga hinder i vägen för utöfvande af den för så väl rika som fattiga naturliga rättigheten att komma tillsammans och öfverlägga om sina intressen och angelägenheter.

Jag frågar eder, mine herrar, om hos oss, som dock äro bland de lyckligare folken, man kunde åstadkomma en enstämmig opinion rörande en sak, men det finnes tio personer, som sade: vi tro icke på er, vi ha en annan åsigt, — om vi då svarade: det fän I ej hafva, derom fän I ej tala; hvad skulle då följden blifva? Jo, oreda och missnöje. Äro vi då icke i samma ställning till socialismen? Och är icke vårt ansvar vida större än andras i den mån vi befinna oss i bättre materiella förhållanden, hafva fått en högre bildning o. s. v. Hvilken gynsam yttre ställning hafva vi ej mot alla dem, som kanske ofta sakna brödet för dagen, som fått en sämre undervisning, men som lika väl som vi känna behofvet af att njuta af en smula menskligt lif? Visserligen lär ingen bestrida att icke

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.

(Forts.)

förhållandet i detta afseende är vida lyckligare hos oss än t. ex. i Tyskland och Belgien, der en arbetare ofta får tillbringa hela sitt lif i en grufva mot en dagaflöning af en krona. Så långt har det ej gatt i vårt land, der ej heller den arbetande klassens ställning i allmänhet är så usel som i Tyskland. Men om nu individer af denna klass hos oss i allt fall vilja förbättra sina villkor o. s. v., borde de väl åtminstone fritt få tala derom. Låt vara att de stundom tala dumt och argt, det rubbar dock ej vår ställning, vi som hafva jorden, arfvet, penningeskrinen, embetena, vi som beherska skolor och universitet; vår ställning är tillräckligt betryggad och jag är fullkomligt öfvertygad om att vårt samhälle, hädanefter som hittills, skall utveckla sig normalt. Skola då vi, som äro i lyckligare förhållanden, döma så strängt de stackars arbetarne? Här har talats om yrkesmessiga agitatorer. Tron I, mina herrar, att desse »agitatorer» få betaldt för sitt besvär? Hvem skulle väl då betala dem för den propaganda, de bedrifva?

Äro vi ej derjemte skyldiga att tro, att åtminstone deras afsigter äro lika rena som våra? Och borde vi ej hellre se att de, hvilka hysa krassa och falska uppfattningar, måtte få öppet och offentligt uttala dem, på det att de må fullkomligt framdragas i dagsljuset och vederläggas?

Da jag sagt detta i afseende på socialismen, får jag på samma gång erinra, att jag efter min ringa förmåga bekämpar så väl ateism som socialism; men jag kan icke tro att man gagnar vare sig fosterlandet eller de fattigare och mindre kunnige folkklasserna på det sätt, här är föreslaget. Ty, huru vi än betrakta saken, är det dock det ekonomiska trycket, som i första rummet drifver dem, och då de uttala hårda ord, första de måhända mången gång ej ens rätt hvad de säga, medan vi och våra likar i många representationer ej sällan medvetet fälla uttryck, som kunde träffas af strafflagen. Det finnes nemligen knappast någon representation i världen, der ej rätt ofta så är fallet, utan att man någonsin sätter i fråga den goda afsigten. När det gäller arbetarne har man så gerna en alldeles motsatt uppfattning, ehuru man ej kan påräkna hos dem sådan urskilning och sjelfbeherskning, som man har rätt att fordra af dem, som stå på samhällets höjder.

Jag skulle kunna sluta härmed och endast ansluta mig till reservanternas förslag samt till atskilligt af hvad herrar Hedlund och Mankell anført, men jag vill ändock tillåta mig att yttra några ord i afseende å det tillstånd, man skulle komma uti, om denna lag blefve antagen. Man skulle visserligen, mine herrar, kunna hindra folk att sammanträffa, och man skulle kunna åt våra tjänstemän, högre eller lägre, öfverlåta rättigheten att tillstådja eller hindra sammanträden och tal^o om våra angelägenheter, men tycker kamraren att det skulle vara uppbyggligt att, om vi vilja hålla ett sammanträde, nödgas gå till närmaste länsman eller fiskal och anhålla om hans tillåtelse dertill, och att den saken skulle vara beroende af dennes subjektiva tycke? Vi kunna dock ej förutsätta, ett sådant mått af bildning och upplysning hos dessa eller andra

tjenstemän, att en dylik pröfningsrätt bör läggas i deras händer. Herr Hedlund har nyss antydt ett exempel, då Göteborg rörde på sig i en stor fråga, som af vissa vederbörande tvifvelsutan ansågs innebära »hot mot samhällsordningen». Men, mina herrar, då ett folk är stadt i utveckling *hotas samhällsordningen ständigt*, ty man önskar ständigt ändringar i det eller det fallet. Är det då skäl att åt vara tjenstemän lemna afgörandet om hvad som är för samhället vådligt eller icke? Hvilken olidlig ställning för folket skulle icke detta blifva och huru olidligt för dessa tjenstemän! Nu lefva vi i allmänhet i godt förhållande till dem, men ålägg fiskaler och länsmän i hela landet att öfvervaka hvart vi komma, hvart vi gå och hvad vi säga, så att vi blifva hemfallna åt deras godtycke och dylikt, det blefve något, som jag tror att det svenska folket, hvilket i så många år förstått att på ett moderat och sansadt sätt njuta af sin frihet, ej skulle finna sig uti. Jag vågar här påstå, att det knappt finnes något mera fromsint och laglydigt folk än det svenska. Men lika visst är, att detta folk ej skulle fördraga, i fall man beröfvade det dess rätt att fritt träda tillsammans och uttala sina åsikter och önskningsar.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Jag skall nu ej längre upptaga kammarens tid, ber blott att få erinra om en liten företeelse, som egde rum i slutet af sistlidet år, då Stockholms befolkning den 30 november förbjöds att i procession tåga ut för att vid August Blanches graf högtidlighålla minnet af hans dödsdag — och det oaktadt August Blanche varit en af de största författare vårt land någonsin frambragt, på samma gång han var en ädel och varm människovän. När sådant kan ske i hufvudstaden, hvad skulle da ej i dylika fall kunna inträffa i landsorten?

Dessa antydningar torde vara nog. Men jag skall dock göra ett litet sluttillägg.

Så väl den förre som nuvarande chefen för justitiedepartementet hafva hemtat sina ideal för folkfriheten icke från *vestmagterna*, ej från Frankrike eller England, nej, mina herrar, de hafva fått dem ifrån Tyskland, Österrike, Ungarn och Finland. Från dessa håll är det, som det svenska folket skulle importera mönstren för sitt offentliga och sociala lif. Jag beklagar att man ej vändt sig åt annat håll, der möjligen något bättre varit att inhemta.

Allra sist vill jag säga, att detta lagförslag ej fostrats i någon statsmans hjerna, att det ligger ett tungt ansvar på de män, som gå att afgöra detsamma och möjligen antaga det, och att, om det kommer att blifva lag, det skall medföra oberäkneliga söndringar och olyckor för vårt land och komma att i framtidens historia inregistreras såsom närmast liknande de lagar, som framkommo under Philip den andres brännmärkta regemente. Jag anhåller därför att få yrka afslag å så väl föreliggande punkt som, då jag har för sigt att ej vidare taga till ordet i detta ämne, jemväl å de följande punkterna.

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.

(Forts.)

Herr Dickson: Det är icke utan ganska stor tvekan och med långt ifrån glada, tvärt om rätt sorgliga känslor, som jag finner mig nödsakad yrka bifall till det föreliggande lagförslaget, ehuru jag icke kan annat än inse, att hvad man dermed äsyftar blott mycket ofullständigt skall ernås. Men under allt detta ligger en ännu sorgligare känsla, och det är den, att jag icke kan underlåta att finna utan måste inom mig själf erkänna, att ett högst betydligt ansvar för det otillfredsställande tillstånd, hvaruti vårt samhälle i följd af den socialistiska rörelsen nu befinner sig, till högst väsentlig grad drabbar den svenska Riksdagen. Deruti, mina herrar, ligger det djupt sorgliga. Ty det torde vara ovedersägligt att de af förra årets Riksdag beslutade tullar å arbetarnes nödvändigaste lifsförnödenheter gifvit åt dessa socialistiska agitatorer ett verksamt vapen, hvaraf de sannerligen vetat att begagna sig. Och skall den nu af denna Riksdag beslutade inskränkningen i individens lagbundna frihet att utöfva ett lofligt och nyttigt näringsfång äfven blifva lag, så hafva vi också deruti, mine herrar, ett ganska farligt vapen vid bedrifvande af socialistiska rörelser.

Den förste talaren, som i dag öppnade debatten, och den vältalige ledamoten på upplandsbänken hafva uti sina anföranden tagit liknelser från läkarevetenskapen. Om *de* kunna göra detta, så må det ock tillåtas *mig*, en förlegad läkare och gammal praktiker, att också vid detta tillfälle få deraf begagna mig.

Detta lagförslag är icke ett botemedel. Såsom gammal läkare vet jag mycket väl, att vid behandlingen af en sjukdom kan man för en tid undertrycka sjukdomens våldsamma utbrott och mildra någon svårare sjukdoms symptom med döfvande medel, men dermed *botas* ingen sjukdom. Är jag läkare, så ser jag efter hvilken sjukdomens orsak må vara och på grund deraf försöker jag sedermera en rationel behandling af densamma, och finge jag nu, i detta fall, föreskrifva ett recept, så vore det den gamla väl bepröfvade regeln: *sublata causa tollitur effectus*.

Men, mina herrar, då jag beklagligtvis måste erkänna att det icke är sannolikt att Första Kammaren skulle vilja begagna sig af denna rationella behandling, och huru Andra Kammarens skaplynne kommer att blifva efter nästa allmänna val är ju omöjligt att nu kunna bestämma, finner jag mig verkligen, ehuru jag anser att läkemedlet icke är tillförlitligt utan endast kan tjena som döfvande medel någon tid, tvungen att lemna mitt bifall till detta lagförslag — men då jag det gör, sker det med sorgliga känslor.

Friherre von Kræmer: Jag föreställer mig, att sakens utgång i denna kammare är på förhand gifven, och att kammaren därför snarast möjligt önskar komma till afgörandet. Jag skall därför icke försöka att fullständigt motivera min åsigt, utan endast tillåta mig att i största korthet framlägga den såsom en bekännelse. Några inledande ord torde dock kanske ursäktas mig.

Här finnes säkert i kammaren mängen, som, i likhet med mig, erinrar sig den verkan en förklenande tidningsartikel hade för en

treccio å fyratio år sedan? Den, som då hade varit föremål för ett skarpt anfall i det dåvarande Lars Hjertas Aftonblad eller i Argus eller kanske i Svenska Minerva, han sågs vanligen en lång tid bortåt vara liksom halft folkskygg, och hans vänner sökte liksom helst hålla sig på afstånd.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Nu deremot är man så van vid dylikt, att ingen faller på den tanken att sätta mindre värde på en person, därför att det stätt någonting ofördelaktigt och omotiveradt om honom i någon tidning. På samma sätt förhåller det sig med yttranden fälda på offentliga möten. Till en början verka de förskräckande och åstadkomma, som man säger, stormar i ett vattenglas, men man vänjer sig snart dervid.

Efter mitt förmenande äro så väl tryckfrihet, som yttrandefrihet och församlingsfrihet i ett ordnadtt samhälle, rent af nyttiga saker, vid hvilka man bör vänja sig på samma sätt, som man bör vänja sig vid att uthärda frisk luft.

Om våra s. k. socialister få säga en hop origtigheter, så är det visserligen ganska ledsamt, men dock fullkomligt oskadligt — intill dess att de öfvergå till handling. Och *då* tillhör det myndigheterna att ingripa och ej göra sig skyldiga till den svagheten att tveka och förlora den första dyrbara tiden; ett svaghets förfaringssätt, som så ofta varit orsaken till revolutioners kring sig gripande och framgång.

Men så länge deremot man ej öfvergår till brottslig handling, äro, efter mitt förmenande, öppna och fria uttalanden på offentliga möten långt ifrån att vara skadliga, tvärt om att förlikna vid säkerhetsventiler, egnade att afleda känslösvallningarna. När de fått tala ut, bli de lugnare.

Den siste ärade talaren yttrade, att han såsom läkare ville taga en bild ur läkarevetenskapen och tillämpa den på behandlingen af de företeelser, hvarom här är fråga. Jag har ej förmånen af medicinsk fackbildning såsom han; men måhända må det dock tillåtas mig att till hans lägga ett ytterligare bildligt uttryck, hemtadt från samma område. Jag får då bekänna att jag föredrager ett öppet sår framför smygande fistelgångar! Det är ur denna synpunkt, jag skulle velat yrka afslag å den framlagda lagen.

Det är dock möjligt, att liksom tryckfriheten ej är alldeles obegränsad, äfven yttrandefriheten kan vara i behof af vissa inskränkande lagbestämmelser, men då böra dessa först vara synnerligen väl öfverlagda. Jag tillåter mig därför uttala den tanken, att mig synes, det man väl behöfver tänka och besinna sig på en dylik lag ganska lång tid, innan man åt densamma förlänar gällande kraft.

Jag vill emellertid således ej yrka rent afslag och derigenom tillkännagifva att jag ej vill hafva *någon* inskränkning i yttrandefriheten, utan jag önskar endast, att man måtte få denna fråga än ytterligare och med iakttagande af all nödig försigtighet och betänksamhet pröfvad, hvilket enligt min tanke skulle kunna vinnas genom ärendets återremitterande till lagutskottet. Visser-

Förslag till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.
(Forts.)

ligen tror jag att detta är faktiskt liktydigt med att saken ej blir vidare behandlad vid denna riksdag, men det vore dock, moraliskt ej på samma sätt verkande som ett rent afslag; nemligen för framtiden.

Det är sålunda ur den synpunkten att så väl tryckfrihetens som yttrandefrihetens missbruk äro i praktiskt hänseende temligen oskadliga, men att det icke desto mindre kanske bör finnas en gräns, der statsmagterna ega säga sitt veto, hvilken gräns jag dock ej finner tillfredsställande angifven i detta lagförslag, som jag tager mig friheten yrka återremiss.

Herr Wærn: Jag kan ej se annat än att uppviglingar till våld och andra brott böra bestraffas. Men jag är obenägen för det nu föreliggande lagförslaget, *dels* därför att detsamma erhållit ett omfång, som jag anser vara för vidsträckt, och *dels* emedan jag anser, att en sådan lag icke bör drivas genom Riksdagen på den korta tiden af mindre än fjorton dagar. Jag har sökt att så mycket som möjligt sätta mig in i lagen, men jag får tillstå, att dess andra moment varit och fortfarande är för mig otydligt. Jag har icke kunnat uppskatta vare sig dess fulla mening eller ens dess verkliga betydelse. Då jag återfunnit dessa mina betänkligheter i den af herr Lilienberg afgifna reservationen, får jag med åberopande af hvad han anfört yrka afslag på lagutskottets hemställan.

Herr Hedlund: Jag hade icke tänkt begära ordet, förr än jag fått höra något yttrande från regeringsbänken. Jag ansåg det nemligen oundgängligt, att man från den bänken fick höra något vägande skäl till försvar för denna lag. Jag vet väl att chefen för justitiedepartementet, på hvars föredragning lagen tillkommit, är af helsoskäl hindrad att i dag närvara, men jag trodde icke att regeringen inom sig i alla fall saknade förmåga att yttra några ord, synnerligast till lugnande af de farhågor, som blifvit uttalade. Då emellertid icke så skett, har jag icke kunnat dröja med att uttala hvad jag hade velat slutligen yttra. Innan så sker, vill jag dock först till besvarande upptaga några ord, som fälts under debatten. Hvad först talaren på upplandsbänken vidkommer, så vill jag säga att icke *jag* uppfunnit ordet »munkorgslag». Jag har accepterat det såsom en teknisk term, men jag har icke gerna använt ordet, af känsla för min egen värdighet. Jag har icke velat använda ordet, då det gäller att tysta munnen på aktningvärdiga menniskor. Det kvarstår för dem, hvarifrån det utgätt; *mitt* gillande har det icke.

Man säger vidare att vi icke borde döma denna lag efter hvad den kan ega af sväfvande betydelse, emedan den icke kan under en vis och god regering och dess tjänstemän tillämpas på annat än ett godt och välvilligt sätt.

Jag för min del hyser icke sådant förtroende, att jag vågar gifva de administrativa myndigheterna en dylik magt. Då lagen är otydlig, blir det stora svårigheter för de tjänstemän, som skola

handhafva honom. Fullfölja de den icke i all dess stränghet, ut-
sätta de sig för förebräelser eller åtal. »Då lagen finnes, tillämpa
vi den», säga de; »icke är det mitt fel, att lagen finnes.» Detta
hvad åklagaren vidkommer.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Jag kommer nu till domaremagten. Jag är den förste att
erkänna och med glädje erkänna, att Sveriges domarecorps intager
en hög ståndpunkt i moraliskt hänseende. Jag hoppas och tror
att man i vanliga fall kan tillämpa ordet omutlighet på denna corps,
men det beror på hvad man menar med mutor. Det behöfver icke
vara penningar. Det finnes annat, som kan inverka, — det är
sällskapliga inflytelser, konsiderationer, — det är de goda midda-
garna, befordringar och — ordnar. Läger man tillsammans alla
dessa inflytelser, manne de icke inverka ganska mycket på många
menniskor, kanske äfven på oss sjelfva? Vi böra då ej tala så
alldeles säkert om att domaren ej äfven kan taga intryck. Jag
skulle — men, jag hejdar mig!

Den näst siste talaren sade att han med stort missmod accep-
terade förslaget. Han ansåg lagen vara ett döfvande medel, om
också ej fullt verksamt. I min tanke är det icke ett döfvande utan
ett retande medel. Med anledning af hvad under den diskussion,
som här försiggått, förekommit, och med särskild hänsyn till den
tystnad rörande denna samhällsviktiga angelägenhet, som iakttagits
från regeringsbanken, ber jag nu få uppläsa de slutord, hvarmed
jag hittills dröjt.

Jag frågar om den försonlighetens ställning till regeringen,
hvilken de, som stå på min sida, hittills iakttagit, kan och bör
fortfara? Jag måste besvara denna fråga med *nej*. Jag anser tiden
nu vara inne för en stark och obeveklig opposition.

Man kan fördraga svagheten, men när svagheten vill slå ut i
oförståndiga kraftyttringar, som hota land och folk med ofärd och
utgöra *verklig* fara för samhällets ej blott frihet, utan ock ordning,
då är tiden inne för oppositionen att öppet uttala sitt misstroende
och yrka, äfven hon, på ett nytt system.

Om häri ligger en krigsförklaring efter försonligheten, så torde
den, som här uttalar henne, icke stå ensam, utan fastmer vara under-
stödd af talrika liktänkande, om också ej i de kretsar, om hvilka
det torde gälla med någon förändring af ett känt historiskt uttryck,
att »de föga lärt af historien och erfarenheten, men i allt fall glömt
det lilla de lärt». Förklaringen är dock rigtad endast mot ett
frihetsfiendligt regeringssystem, och om också personerna deraf
drabbas, så beror det deraf, att i det offentliga, och särskildt i stats-
handlingar, personerna icke få anses otillräkneliga utan skyldiga
att bära det fulla ansvaret för sina gerningar och deras följder.

Herr grefve och talman! Jag yrkar fortfarande afslag på
lagutskottets betänkande.

Herr Billing: Jag har försökt att granska de skäl, som blifvit
anförda mot den här föreliggande lagen och vid denna granskning
har jag kommit till det resultat, att jag visserligen icke förvånar

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

mig öfver dem, hvilka icke vilja vara med om lagens antagande, men å andra sidan för min del anser mig böra yrka bifall till densamma. Jag anhåller att få framlägga skälen, hvarför jag icke kunnat finna de mot lagens antagande anförda grunder tillräckligt bindande eller öfvertygande.

Man har, så vidt jag kunnat följa den diskussion, som blifvit förd angående denna lag, mot densamma rigtat hufvudsakligen fyra anmärkningar. Man har sagt: den är *oklar*, den är *snedriktad*, den är *obehöflig* och den är *färlig*.

Man har sagt, att den är *oklar*, så att man icke kan komma underfund med hvad det är, mot hvilket den egentligen är rigtad; och man har ansett att sådana värdefulla saker, som yttrandefriheten, församlingsfriheten, religionsfriheten och reformationsarbete skulle vara hotade — allt detta på grund deraf att ett moment i denna lag — det sista — skulle vara otydligt affattadt. Jag vill nu lemna besvarandet af denna anmärkning i dess helhet åt herrar jurister; men äfven icke jurister kunna inse, att ingen lag kan så noga formuleras, att den icke kan misstydas af en oskicklig domare, samt att å andra sidan ingen lag kan så noga formuleras, att den icke behöfver tolkas af en samvetsgrann och förständig domare. När nu i det moment i lagen, mot hvilket anmärkningar isynnerhet rigtats, förekomma sådana termer som »uppvigling», »åtgärd», »hot mot samhällsordningen», »fara för dess bestånd», så synes det mig som om den, hvilken i detta fall ej vill lata sig allt för mycket bestämmas af formalism, skulle ganska klart inse, både mot hvilka lagen är rigtad och mot hvilka den icke är rigtad.

Man har vidare sagt, att lagen vore *snedriktad* och dermed har man menat, att den skulle träffa den, som uppviglade till brottsliga handlingar, men deremot icke den som utförde samma handlingar. Så har anmärkningen formulerats, der jag funnit den vara klarast och bestämdast formulerad. Jag tror icke, att denna anmärkning är riktig, ty den, som utförde den brottsliga handling, hvartill uppvigling här omtalas, kan möjligen blifva straffad enligt en annan lag än den gällande strafflagen. Men äfven om så skulle vara förhållandet, att den, som gjorde gerningen icke skulle straffas, synes detta mig icke vara så orimligt; ty det förekommer mig, som om i de fall, hvarom här är tal, uppviglarerna verkligen vore mycket, mycket brottsligare än den, som af hans uppvigling har drifvits till här omtalade åtgärd. Jag kan icke fördölja för mig, att i sådana ärenden, som här föreligga, agitatorn är den öfvervägande brottslige men den agiterade jembeförelsevis mindre brottslig. Om andra än den uppviglande agitatorn d. v. s. om de, som han drifver till obetänksamma handlingar, icke straffas, så tror jag icke att rättfärdigheten blifvit träd för nära. Jag tror tvärt om, att detta vore ett stöd åt den verkliga rättfärdigheten.

Vidare säger man att lagen vore *obehöflig*, emedan icke tillräcklig anledning i vårt land skulle finnas till densamma. Jag tror mig icke om att bedöma den opportunistiska sidan af frågan, eller huruvida lagen kommit fram i rätta ögonblicket, eller möjligen

för sent eller möjligen ett ögonblick för tidigt; men att det icke saknats anledningar till lagens framläggande, det hafva vi sett om icke af annat så af den här i Riksdagen utdelade promemoria till justitieministern af t. f. byråchefen för lagärenden. När man uppmärksamt läser denna promemoria, kan man då, om man icke på förhand beslutat sig för att intaga en fiendtlig ståndpunkt mot lagen, förneka att det finnes anledningar till denna lag? Dessutom vill jag erinra derom, att man icke för så få år sedan till den grad underskattade betydelsen af den då börjande socialistiska agitationen, att man försäkrade oss om, att densamma aldrig skulle finna någon jordmån hos svenske arbetare. Lika visst som den då gifna försäkran visat sig sakna grund, lika visst tror jag, att man gjort sig skyldig till en alldeles för optimistisk uppfattning, då man nu säger att här i Sverige icke finnas förutsättningar för socialismens fortsatta framsteg. Här har redan i dag talats om den klyfta, som finnes mellan rike och fattige. Är än icke denna klyfta i Sverige lika gapande som på åtskilliga andra ställen, så är den dock tillräckligt stor för, att vi i den skola hafva en förutsättning för framgångsrik socialistisk propaganda. En annan sådan förutsättning föreligger i den äfven bland oss för handen varande afundsjukan. När så är förhållandet, tror jag, att man har tillslutit sina ögon för verkligheten, om man förnekar, att äfven här finnas förutsättningar för framgång af socialistisk propaganda.

Slutligen har man sagt att lagen vore *farlig*, och faran har man bestämt, så vidt jag kunnat följa diskussionen, såsom tvåfaldig. Å ena sidan har man sagt att lagen skulle gifva stöd och hjälp åt den socialistiska propagandan och å andra sidan har man förutsagt, att lagen skulle framkalla hemliga sällskap, hemliga revolutionära rörelser. I skildringen af den första faran har man gått mycket långt, man har till och med använt så starka uttryck som dessa: den dag, lagen antages, skall vara socialismens födelsedag i Sverige; och den, som framlagt lagförslaget skall kunna med skäl kallas »den svenska socialismens fader». Man blir alltid misstänksam, då man hör så starka uttryck, och har anledning antaga, att de röja brist på verklig bevisningskraft och verkliga bevismedel. Hvad verkan lagen kan hafva för socialismens framsteg i landet, tillåter jag mig icke bedöma. Ingen finnes, som tror att denna lag skall göra socialismen i Sverige om intet; men jag håller före att de sakkunnigaste domare i denna sak äro socialisterna sjelfve; och de hafva icke helsat lagen välkommen såsom en god hjälp för deras sträfvanden utan uppträdt mot den såsom mot en sin argaste motståndare. Må andra komma och säga, att den skall hjälpa socialisterna; jag tror, att socialisterna bedöma frågan klarare och de betrakta den icke såsom en hjälp utan såsom ett kraftigt motvärn mot deras sträfvanden.

Så säger man slutligen, att lagen skulle framkalla hemliga sällskap, och dermed anser man det på ett eklatant sätt vara ådaga-lagdt, att lagen skulle blifva till mycket mer skada än gagn. Der-vid utgår man från en förutsättning, som man uppställt såsom axio-

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

matisk, nemligen att den hemliga propagandan skulle vara farligare än den öppet bedrifna.

Hvarför skulle den hemliga propagandan vara så mycket farligare? Det skulle väl bero derpå, att man icke kan åtkomma den med rättfärdighetens reaktion, med bestraffning. Men om man låter den öppna propagandan framträda utan reaktion, utan att göra något mot den, så kommer ju den att lika litet som den hemliga träffas af samhällets reagerande kraft. Om jag ser på socialismens utveckling i Sverige, så kan icke någon inbilla mig, att den öppna propagandan, som bedrifvits af socialisterna här, haft mindre framgång än en hemlig skulle haft. Eller tro herrarne, att den förste socialistiske talaren som uppträdde i Sverige, skulle, om han varit inskränkt till att endast på hemlig väg bedrifva sin verksamhet, hafva samlat så många anhängare som nu blifvit fallet? Jag tror det icke. För att styrka den skildrade faran pekar man på nihilisterna i Ryssland o. s. v. Jag vill dervid blott invända, att mig synes, som om faran i den ryska nihilismen icke låge hufvudsakligen deri, att den går smygande och dold till väga. Den skulle vara lika stor, om det stode nihilisterna fritt att utan tilltal, utan bestraffning, lägga sina minor och kasta sina bomber.

Det för mig afgörande i den fråga som nu föreligger, är dock icke dessa resonnement. De kunna kanske vara ensidiga. Man har nu till oss ställt en principfråga, och den lyder så: skall man med lagens makt reagera, skall man kämpa mot synd och orättfärdighet, äfven mot sådan synd och orättfärdighet som icke gäller våld mot egendom eller lif? Svaren på denna fråga gifvas hufvudsakligen i tre former från tre olika synpunkter. Optimisterna svara: man skall icke så reagera mot allt detta. Optimisterna vilja icke eller förmå icke erkänna synd såsom synd och orättfärdighet såsom orättfärdighet; utan de mena, att man skall lemna allt att fritt utveckla sig, så skall allt utveckla sig i god riktning. Jag kan icke tro denna optimistiska uppfattning; ty jag vet att lika väl som sanning och rättfärdighet äro magter i verlden, lika visst är synd en magt i verlden, och synden utvecklar sig icke af sig sjelf till sin motsats.

Det andra svaret är den pessimistiska uppfattningens. Dennas anhängare säga som de gamle romarne: *Omnia ruunt in pejus*, eller med ett uttryck från den heliga skrift »den onde blir allt ondare». De veta, att likasom det goda utvecklar sig till sin fulla mognad, lika väl skall äfven det onda alltmera mogna och utveckla alla sina konsekvenser. När pessimisten svarar så, så menar han: det lönar sig icke att sätta sig mot det onda. Det går ändå med oemotståndlig kraft framåt. Han är då böjd för att draga sig undan i sin ensamma vrå och der sjunga sina sorgesånger.

Det tredje svaret gifves af den gruppen, som icke ser så mycket på hvad framtiden kan bära i sitt sköte, utan med trohetens lydnad stannar och frågar: »hvad är nu rätt och orätt» och sedan säger: »följden må blifva hvad den än må blifva, jag vill i denna stund göra hvad jag tror vara rätt och hvad jag kan för att motarbeta hvad jag anser vara orätt», och sedan lemna följderna och framtiden

åt en annan. Ställer jag mig på den ståndpunkten och söker bedöma denna lag, så blir frågan mycket enkel, ty jag frågar blott: Är hot mot samhällsordningen och fara för dess bestånd något orätt? Och då jag måste besvara den frågan med ett bestämdt *ja*, så synes mig svaret på frågan, om huru jag i dag bör rösta, vara ganska klart. Det är min skyldighet att göra hvad jag kan för att motarbeta detta hot och denna fara. Det är min skyldighet att, så vidt jag kan, tillämpa rättfärdighetens kraf gent emot detta orätta. När jag gör detta, tror jag att jag följer den förste talarens uppmaning: »att man skall möta det onda med det goda», ty det är ej blott vänlighet, mildhet och flathet, som de här i fråga varande människorna behöfva. utan rättfärdighet och sanning äro äfven något godt; och det behöfva dessa människor och det isynnerhet i den stund, då de tagas om händer af dem, som vilja uppvigla dem.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Slutligen ber jag att få såsom ännu ett skäl, hvarför jag röstar för lagen, erinra derom att en fara för verklig reformatorisk utveckling ligger icke blott i stagnation, utan äfven i revolution. Revolutionen är en icke mindre fara än stagnationen. Då jag icke tror att denna lag hvarken i sitt syfte eller med sin formulering är rigtad mot reformation, utan mot revolution, yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Alin: Jag anhåller att få med några få ord motivera min röst i föreliggande fråga.

Det konstitutionella samhällsskicket hvilat på frihetens och ordningens principer. Dessa principer måste nogt vördas — nogt vördas *jemte* hvarandra. Af dessa båda principer leder den förre, frihetens, ensidigt utvecklade, till själfsväld, medan den andra, ordningens, leder, ensidigt utvecklade, till despotism. Det synes mig, som om frihetens princip skulle hafva under senare tid blifvit något för mycket tillgodosedd, och därför synes det mig vara nödvändigt att man något mer än hittills skett söker att tillgodose ordningens.

Jag yrkar, herr grefve och talman, bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Fastän flere talare redan yttrat sig i föreliggande viktiga ärende, torde det dock icke väcka någon undran, att äfven en ledamot af lagutskottet, dertill dess ordförande, uppträder för att yttra några ord i ämnet.

Genast vid framläggande af ifrågavarande lagförslag, hvilket, såsom kammaren erinrar sig, med bifall helsades af tre talare i denna kammare och kanske af alla de stilla och fridfulla i landet, men från andra håll så strängt bedömts, anslogos i den radikala pressen toner, hvilka enligt hvad man kunde vänta skulle genljuda till och med i denna kammare. Återljuden hafva också förnummits. Den förste talaren tillät sig att benämna detta lagförslag ett attentat mot den svenska folkfriheten. Är det väl rimligt att regeringen, om hon umginges med tankar att föröfva ett attentat mot svensk folkfrihet, skulle framlägga lagförslag derom för den svenska Riks-

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

dagen, vardaren af nämnda frihet. Sådant är ju alldeles otänkbart. Det var alltså obehagade och obetänkta ord, som nämnde talare lät undfalla sig. Deremot håller jag honom räkning för att han ogillar det öknamn, »munkorgslagen», hvarmed man tagit sig för att utmärka lagförslaget. Den, som först utslungade detta öknamn, är sannerligen att förlikna vid en skytt, som aflossar skott ur en bössa, som stöter starkt. Vi veta alla, när och å hvilka man anbringar munkorg. Men vi, hvilka önska bifall till det kongl. förslaget, vi kunna icke dela den uppfattningen, att de, hvilkas uppförande och tillvägagående varit närmaste anledningen till lagförslagets framläggande, vore att betrakta såsom varelser, å hvilka munkorgar behöfde anbringas. Vi skola tvärtom städs betrakta dem sasom våra bröder. såsom förvillade och kanske snart förvildade, men dock sasom bröder. Hören huru värdigt herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i detta afseende uttrycker sig:

»Det bästa stridsättet är att med oafatlig vaksamhet och outtröttlig kärleksfullhet söka skingra arbetareklassens okunnighet och fördomar emot andra samhällsklasser, att bringa honom sannfärdig upplysning om den på kristendomens grund hvilande samhällsordningens rätta natur och väsende, samt afslöja de socialistiska villomeningarnes haltlöshet. Men detta är icke nog; allra minst kan man derigenom freda sig mot den *yrkesmessiga* agitationen.»

Detta är allas vår standpunkt, hvilka önska framgång åt lagförslaget. Men vi hvarken kunna, ej heller böra sträcka vår kärleksfullhet så långt, att vi åsidosätta vår pligt att mot de hotande farorna värna och skydda samhället.

Våra motståndare hafva sagt, att detta lagförslag åsyftar att göra inskränkningar i svenska folkets yttrandefrihet, dess associations- eller föreningsfrihet och dess församlingsfrihet.

Skulle således svenska folkets yttrandefrihet bestå i frihet att uppmana till brott, derå straff enligt strafflagen kan följa? Skulle den bestå i frihet att uppmana till ohörsamhet emot lag eller laga myndighet? Skulle den bestå i frihet att uppvigla till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd? En sådan bestämning af yttrandefrihetens väsende vore i sanning något i vårt land förut ohördt.

Vidare förmenar man, att lagförslaget innebär inskränkning i förenings- och församlingsfriheten. Förekommer då deri ett ord derom? Göres der något försök att upplösa »Sveriges socialistiska arbetareparti» eller att hindra det från att framlägga sitt program och verka för sitt drömda samhällsideal? Nej! Vi vilja lagstifta endast för att förhindra uppvigling till åtgärd, — märk väl *åtgärd* — som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd. I hvad mån skulle nu härigenom förenings- och församlingsfriheten inskränkas? Om sistnämnda frihet handlar ju 10 kap. 15 § strafflagen; men någon ändring i denna § har icke blifvit föreslagen. Det säges uttryckligen i justitieministerns motivering af förslaget, att vid detta dyrbara goda har man icke velat röra.

Det är visserligen sant, att om detta förslag blir lag, anledningarna att upplösa sammankomster och folksamlingar skulle blifva flere än de för närvarande äro, och lagförslagets motståndare befara, att den offentliga myndigheten till följd häraf skulle kunna taga miste vid utöfvande af sin upplösningsrätt. Men för sådant äfventyr är den offentliga myndigheten redan nu utsatt. Och dessutom, om myndigheten råkade ut för det missödet att i onödan upplösa en folksamling, så vore detta visserligen illa, men synnerligen stor skada uppstode sannerligen icke derigenom. Kanske komme en på förhand uppsatt resolution att icke blifva bekräftad med de församlades jarop; men dertill reducerade sig ock hela skadan, och den, som obehörigen upplöst samlingen, blefve skyldig att svara för sin åtgärd, kunde dragas till ansvar därför. Lagförslagets motståndare fråga: huru skall en stackars polisbetjent kunna veta om och när tid är inne att upplösa en folksamling? Men rätt att upplösa menighets sammankomster och folksamlingar tillkommer visserligen icke polisbetjent. Den offentliga myndighet, hvilken eger utöfva sådan rätt, är i Stockholm polismästare och polisintendent, möjligen äfven stadsfiskaler, i öfriga städer polismästare, der sådan finnes, eljest borgmästare och stadsfiskal samt på landet kronofogde och länsman.

Nej, detta lagförslag innebär icke något angrepp, något »attentat» mot svenska folkets yttrande-, förenings- och församlingsfrihet. Det är samhällets försök att sätta sig i försvarstillstånd. Dermed gjordes början redan 1887, men den åtgärd, som då vidtogs, har numera befunnits otillräcklig. Då det lagförslag, som nämnda är antogs, förevar i statsrådet, erkändes äfven af då varande justitieministern, att den tid kunde komma, då dess bestämmelser om straff för uppmaning till våld å person eller egendom icke vore tillräckliga, utan man finge taga i betraktande huruvida man icke borde söka att på lagstiftningens väg undertrycka »vissa agitationer, egnade att framkalla stämningar, som, om de lemnas att obehindradt utveckla sig, möjligen kunde leda till våldsgerningar och andra brott».

Huru länge skola vi nu vänta med att antaga en lag sådan som den föreslagna? Skola vi vänta till dess agitatorernas lärör resulterat i mordattentat mot vederbörande statsminister såsom för några år sedan skedde i Danmark? Eller kanske till dess de, såsom i Tyskland, ledt till förnyade mordförsök mot statens öfverhufvud? Står icke fienden midt ibland oss? Organiserar han sig icke? Koncentrerar han icke sina stridskrafter? Uppgör han icke fullständiga fälttågsplaner? Så vidt jag kan finna, gör han allt detta; och därför skulle säkerligen många hafva önskat, att lagförslaget framkommit något tidigare. Det har åtminstone enligt min åsigt icke framkommit i otid.

Den förste talaren, hvilken förklarade sig sakna alla juridiska förutsättningar för att kunna kritisera lagförslagets detaljer, begagnade såsom argument deremot de skäl, som anförts af lagutskottets vice ordförande i hans reservation. Men trots denna sin förklaring tilltrorde han sig att granska och uttala sin förkastelse-

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)*

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.

(Forts.)

dom öfver förslaget redaktion. Nu vill jag dock säga, att för en lekman är det långt svårare att inlåta sig på granskning af en lags redaktion än att fatta innehållet af dess bestämmelse. Äfven för yrkesmannen företer redaktionen större svårigheter, än sjelfva innehållet.

Jag skall nu till bemötande upptaga några anmärkningar, som gjorts mot första momentet.

I afseende derå nämner vice ordföranden i lagutskottet, att under de senare riksdagarne har man afvisat alla framställningar rörande ändring i strafflagen på den grund, att denna lag vore under revision. Detta är dock icke i allo korrekt. Till och med vid denna riksdag hafva behandlats motioner, som röra ämnen, hvilka innefattas i de delar af strafflagen, som äro föremål för revision. Vid 1887 års riksdag utbrötos äfven ändringar i 7 och 10 kap. strafflagen. — Vidare anmärker utskottets vice ordförande, att man bort vänta med framställande af detta förslag, till dess samtidigt dermed förslag kunnat för Riksdagen framläggas om ändring i tryckfrihetsförordningen. Härvid är dock att märka, att en sådan förändring icke kan antagas förr än år 1891. Skulle vi, fastän det göres behof af ett sådant lagförslag som det föreliggande, af nämnda anledning vänta med att antaga detsamma ända till år 1891? Jag tror det ej. — Ytterligare är anmärkt af vice ordföranden i lagutskottet, att detta lagförslag belägger med straff uppmaning till hvarje brott, som är i strafflagen belagdt med straff, således äfven uppmaning till den obetydligaste förseelse, sådan som icke kan åtalas af annan än målsegande. Men huru skulle det taga sig ut om man blott med straff belade uppmaning till vissa svårare brott? Skulle icke mången på grund häraf kunna tilltro sig den slutledningen e contrario, att uppmaningar till brott, hvilka icke vore af gröfre art, af lagstiftaren ansetts och förklarats tillåtna? Detta skulle enligt min förmening vara en högst betänkelig sak.

Man har ock framkastat den tillvitelsen, att lagförslaget skulle vara hemtadt från Tyskland. Det förhåller sig dock icke så, åtminstone hvad mom. 1 och en betydande del af mom. 2 beträffar. Alla nya strafflagar stämpla uppmaningar till brott såsom sjelfva brottsliga. I det fallet kan jag hänvisa till nederländska strafflagen af den 3 Mars 1881. Nederländerna måtte väl erkännas icke höra till de stora militär- och polis-staterna, der allt möjligt tvång förekommer. Detta land är lika fritt som vårt. I 131 artikeln af den nederländska strafflagen stadgas sålunda:

»Den, som offentligen, muntligen eller skriftligen, uppmanar till en straffbar handling, straffes med fängelse i högst 5 år eller med böter högst 300 gulden».

Man må säga om Finlands folk hvad man vill, det kan dock ej nekas, att det vetat troget bevara sina svenska traditioner och att dess samhällsordning är byggd på svensk grund. Det finska folket har dock icke tvekat att i sin nya strafflag med ansvar belägga uppmaningar till brott. Den nya finska strafflagens 16

kap., som handlar »om brott mot offentlig myndighet och allmän ordning» innehåller en §, den 9:de, så lydande:

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

»Den, som offentligen i folksamling eller genom skrift eller annan framställning, hvilken han utspridt eller offentligen anslagit eller utstält, sökt förleda till brott, dömes, om i följd deraf brottet eller straffbart försök dertill utfördes, såsom anstiftare. Blef uppmaningen utan sådan påföljd, straffes den skyldige i fall han sökt förleda till högförräderi eller landsförräderi med tukthus från och med ett till och med fem år eller fängelse ej under ett år, men, om han uppmanat till annat brott med fängelse i högst två år eller böter. Dock må ej svårare straff honom ådömas, än anstiftan af brottet bort följa.

Uppmanar någon, på sätt som nu är nämndt, till olydnad emot lag eller laga stadga, straffes med fängelse i högst ett år eller böter ej öfver 500 mark.»

Jag kan icke fatta huru den talare, som förklarar sig icke kunna vara af annan mening än att uppmaningar till brott böra vara belagda med straff, kunnat yrka afslag på mom. 1, som nu endast är föredraget.

Det torde icke böra förnekas, att större betänkligheter kunna uppstå hvad mom. 2 angår, ty der äro uttrycken, hvilket dock betingas af sakens natur, något elastiska. Men det är min lifliga öfvertygelse, att, om lagförslaget blir lag, icke någon, som ej är straffbar, skall dömas derefter. Man har förmenat, att om detta lagförslag varit lag på den tid, då frågan om representationsförändringen förevar, skulle de möten, som då egde rum i Göteborg och å andra orter inom riket, och de deputationer, som derifrån utgingo, kunnat stämplas såsom åtgärder, innebärande hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd. Jag vågar på det bestämdaste förneka detta. Förslaget till representationsförändringen var framlagdt af Kongl. Maj:t; petitionsrätten står hvarje svensk man öppen. När således deputationer från Göteborg och andra städer uppvaktade Konungen, för att uttrycka sin sympati för det af honom framlagda lagförslaget, och när de vidare fingo företräde hos justitiestatsministern för att äfven inför honom uttala sig i samma syfte, så voro de i sin goda rätt. I sanning ingen svensk domare skulle hafva dömt deputationens medlemmar för att hafva uppviglat till åtgärd, som inneburit hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd.

Jag mins icke, om ett annat exempel här anförts, men man har åtminstone sett det framhållas i pressen, nemligen att yrkande om införande af allmän rösträtt skulle kunna betraktas såsom ett uppviglande till åtgärd, som innebär ett hot mot samhällsordningen. Skulle det väl emellertid vara möjligt, att om en åsigt, som här hvarje riksdag gifver sig uttryck i motioner, med sympati omfattades på ett folkmöte, sådant skulle kunna anses som något, hvilket innebure hot mot den bestående samhällsordningen? Skulle väl den, som uppmanade mötet att besluta en resolution, hvori

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

önskvärdheten af en sådan lagförändring uttalades, derigenom draga straff öfver sig? Nej, aldrig.

Detsamma gäller om förslag angående folkkyrkans skiljande från staten. Sådana motioner förekomma ju här rätt ofta; icke kunna väl då resolutioner till förmån för en sådan lagförändring stämplas såsom åtgärder, innebärande hot mot samhällsordningen?

Jag skall deremot tillåta mig att konstruera några fall, som kunna och sannolikt af alla skola blifva bedömda enligt detta lagförslag, om det varder lag.

Vi veta ju, att underlåtenhet att utgöra skatt och utskylder icke är i strafflagen belagd med straff. En sådan underlåtenhet föranleder endast påförande af stämmoböter. Statens kredit och välfärd bero emellertid i väsentlig mån derpå, att dess medborgare i rätt tid erlägga sina skatter.

Tänkom oss nu, att en uppviglare reste land och rike omkring och uppmanade folk att icke betala sina skatter. Är icke detta att förleda till ohörsamhet mot lag? Är det så oskyldigt? Fastän de, som lydde en sådan uppmaning, icke kunde straffas, borde väl uppviglaren träffas af straff.

Ett annat exempel af samma art. Vi veta ju alla, att rust- och rotehållarne icke gerna utgöra sina skyldigheter som sådane utan tvärtom önska att ju förr desto hellre blifva derifrån frie. Antagom nu, att en uppviglare reser omkring i landet och uppmanar rust- och rotehållarne att underlåta hvarje dem åliggande åtgärd, som afser att uppehålla den indelta armén. Vore icke detta att förleda till ohörsamhet mot lag och laga stadgar? Skulle väl någon tveka att döma en sådan agitator enligt den föreliggande lagen?

Jag skall nu anföra några exempel på uppviglande till åtgärd, som innebär hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd. De äro naturligtvis tänkta fall, men den jurists fantasi skulle vara mycket torftig, som icke kunde öka deras antal med mångfaldiga andra exempel.

En beundrare af pariserkommunen företager sig här i Stockholm att införa en folksamling i värtaliga ordalag skildra hvad samma kommun åstadkommit. Han erinrar vidare om petrolöserna och deras bragder. Han öfvergår härefter till att omtala, att i den och den trakten bo många storborgare, medlemmar af den öfverklass, som suger musten ur fattiga arbetare, och slutligen resulterar hans tal i en flammande uppmaning till åhörarne att påföljande dag, sedan det blifvit mörkt, samlas på den uppgifna platsen, hvar och en försedd med en flaska petroleum.

Vore icke detta att uppvigla till åtgärd, som innebure hot emot samhällsordningen? Skulle någon tveka att döma en sådan uppviglare till straff enligt denna lag?

Jag skall taga ett annat exempel. Om under det margarinförhandlingen i Riksdagen någon inför en folksamling strängt fördömt det ifrågasatta förbudet mot tillverkning af margarin och slutligen uppmanat folksamlingen att, försedd med knölpåkar —

jag säger med flit knölpåkar, ej ordentliga vapen — infinna sig utanför riksdagshuset — hade detta icke varit att uppvigla till åtgärd, som innebure hot? Att församla sig, medhafvande knölpåkar, innebär icke, som herr Hedlund höres invända, våld å person, och jag betvivlar att de af mig anförda exemplen på uppmaningar skulle kunna bestraffas enligt nu gällande lag.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Man har anmärkt, att uttrycket »samhällsordning» är för obestämdt. Ja, orden gå som pengar. Verba valent ut nummi, heter det ju. Men nog begriper flertalet människor — och alla, som hafva god vilja — hvad med samhällsordningen förstås. Språket har infört en bestämd skilnad mellan uttrycken »samhällsskick» och »samhällsordning». Samhällsskicket kan vexla, det kan vara lagbundet konungadöme, oinskränkt monarki och republik. Jag är af fullaste öfvertygelse en varm vän af det lagbundna konungadömet, ty jag anser detsamma utgöra det säkraste värdet för borgerlig frihet och borgerlig ordning, men jag erkänner villigt, att frihet och ordning äfven kunna finnas under andra samhällsskick. Ett godt exempel härpå erbjuder Danmark, innan detta land inträdde i de konstitutionella staternas led. Ingen konung i Europa hade så oinskränkt magt, som enligt kongeloven tillkom Danmarks konung, men detta lands samhällsordning kunde mäta sig med hvilket annat lands som helst. »Samhällsordningen» är något helt annat än »samhällsskicket», den innefattar allt, som utgör de eviga grundvalarne för hvarje samhälle, hvarje stat, såsom äktenskapet, familjen, eganderätten. Den underhålles och näres af de känslor, som alltid skola flammas i människobrost, religionen, fosterlandskärleken, pieteten samt alla de böjelser och känslor, vår største historieskrifvare kallat »de domestika affektionerna».

Om dessa känslor systematiskt förgiftas, är ej samhället berättigadt att sätta sig i försvarstillstånd, har ej nödvärnsrätten inträdt; eller skall samhället vänta till dess förförelsen nått sitt mål? Skall man icke rusta sig i tid för att möta densamma? För min del tror jag det vara klokare att i tid vidtaga försvarsåtgärder än att uppskjuta dem till det yttersta.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Anledningen till mitt uppträdande vid detta tillfälle är den, att jag har i minnet ännu, huru jag såsom skolgosse i Skara läste i Dahls Chrestomati en godbit, hvilken innehöll berättelsen om en filosof, som påstod, att en hvar, som under upprörda tider i en stat, förhölle sig neutral, vore ärelös. Vi veta alla att i dessa dagar sinnena befinna sig i uppror, och jag tror att i denna fråga våra valmän hafva rättighet att få veta, hvar de hafva sina representanter. Situationen är snarlik den vid ett annat oförgätligt tillfälle under det gamla statsskickets dagar, då representationsreformen genomfördes. Då var det nästan, kan man säga, åtminstone på riddarhuset, ja också i de öfriga stånden, öppen votering, så att man kunde icke misstaga sig om huru någon enda representant stälde sig till den viktiga frågan.

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.

(Forts.)

Jag har för öfrigt ansett mig icke kunna undgå att nu yttra mig, då här under diskussionen blifvit uttalade hvarjehanda efter mitt förmenande kätterska meningar, hvilka ännu icke blifvit upptagna till besvarande af de ärade talare, som förut haft ordet och intaga samma ståndpunkt som jag, och hvilka meningar, i fall de blefve ovederlagda, möjligen skulle kunna vilseleda.

Herr Hedlund, den förste talaren, började med att omnämna för kammaren, att han hade mottagit protester emot lagförslaget från åtskilliga föreningar, publicistklubben m. m., och en senare talare upplyste, att äfven han fått i uppdrag att framföra en protest från en annan förening, nemligen typografernas. Jag vill med anledning häraf endast erinra derom, att fastän jag tror och har goda grunder för den tron, att detta lagförslag väckt stor oro i lägret och stort motstånd från flera håll, så äro likväl dessa protester till det omfång, de hittills framkommit, äfven om jag dertill lägger de uttalanden, som i dessa dagar förekommit i åtskilliga landsortstidningar, alla samtliga uttryck för endast en försvinnande minoritet af svenska folket. Det stora flertalet af vårt lojala folk står på vår sida, som önska framgång åt denna lag. Derpå vill jag lefva och dö. *Der hafva vi de omtalade »99 procenten».*

Vidare förmenade herr Hedlund — jag påminner blott om det i förbigående — att i en af reservationerna dödsdomen vore fäld öfver lagförslaget, men jag beder att dervid få anmärka, att dödsdomar lyckligtvis i våra dagar sällan gå i verkställighet.

Här har vidare anmärkts — och det är en viktigare anmärkning — att lagförslaget vore allt för »elastiskt», en omständighet, som af åtskilliga aktade talare åberopats såsom grund för deras betänkligheter. Denna anmärkning är af den näst föregående talaren upptagen till besvarande, men jag ber att få komplettera hans yttrande. Jag tror nemligen, att så länge vi här i vårt land hafva juridiskt bildade, oafsättliga och ekonomiskt tryggade domare, kan det icke vara någon fara för, att lagbestämmelserna, sådana de här äro affattade, komma att tillämpas i en mot lagens syfte stridande och således verkligen frihetsfiendtlig anda. Helt annat skulle förhållandet blifva, om herrar radikaler skulle lyckas genomföra sin älsklingsidé, juryinstitutionen, hvilken, om man får tro herr *Sverdrup* i Norge, lärer utgöra slutstenen i hvarje »frisinnadt» folks lagstiftning. Då först kunde verkligen i denna lag under vissa förhållanden en fara ligga för folkfriheten, *antingen* så att lagen blefve överksam *eller* tillämpades i en i dålig mening reaktionär anda. För öfrigt, mine herrar, beder jag få erinra eder derom, att den högsta sakkunniga myndigheten i landet, högsta domstolen, har enhälligt lemnat förslaget utan anmärkning, och ändamålet med förslagets remitterande till högsta domstolen har just varit att få veta, huru vida detta förslag i allmänhet står i öfverensstämmelse med sunda lagstiftningsprinciper, men särskildt huru vida det sätt, hvarpå lagen blifvit formulerad, kunde gifva anledning till tvekan om dess rätta tillämpning. Nej, säger högsta domstolen, här möter icke någon fara. Något annat har högsta domstolen naturligtvis ej haft

anledning att yttra sig öfver. Den har öfverlemnadt åt statsmagtarna att bedöma, huru vida lagen i öfrigt är lämplig och af tidsomständigheterna påkallad. Jag tror således att hvad »elasticiteten» angår alla icke jurister kunna trygga sig vid högsta domstolens yttrande.

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Herr Hedlund påstod vidare, att denna lag skulle vara alldeles värdelös, så länge man finge *trycka* hvad som enligt lagen vore förbudet att *tala* eller *skrifa* om. Jag ber att häremot få erinra derom, att det ligger en betydlig vinst deri, att öfverståhållare, borgmästare, polismästare, kronofogde eller länsman, som äro närvarande vid ett möte, der tal hållas i strid mot lagen, genom lagens antagande erhålla rätt att upplösa ett sådant möte.

Vidare hafva här flere talare framhållit och för sina åsigtter sökt tillgodogöra sig de nyss utbrutna strejkerna i Tyskland, hvaraf de hafva tyckt sig fått vatten på sin qvarn. Der ser ni — ropa de — hvad lagar, sådana som denna, förmå att uträtta! Men dervid är dock att noga märka, att denna rörelses karakter är *icke* af socialistisk natur. Det är en vanlig arbetarefråga, en aflönings- eller så kallad »magfråga». Man misstänker visserligen, att socialisterna möjligen kunna drifva sitt spel deri, men det stora flertalet af arbetarne är icke socialistiskt, och säkraste beviset derpå är, att desse arbetare understödjas af den store arbetarevännen, furst Bismarck och att de i sitt betryck lojalt vändt sig till kejsaren.

Här var också en annan talare, som framhöll »reaktionen» såsom något så förfärligt, och som påstod, att denna lag vore ett uttryck af reaktionen. Det är väl icke någon i denna kammare, som är så enfaldig, att han icke begriper, att reaktionen, långt från att i och för sig vara något ondt, under vissa förhållanden tvärtom kan vara ett godt, ja något nödvändigt, och vi borde väl alla vara ense derom, att *aktionen* under de senare åren varit nog stark, och att reaktionen följaktligen är fullt berättigad.

Här nämndes af samme talare, att chefen för justitiedepartementet i sin motivering af lagförslaget gjort sig skyldig till en mängd öfverdrifter. Vederläggningen af detta påstående återfinnes dock i det officiella aktstycke om socialistmötena här i landet, som i går utdelades till kammarens ledamöter — olyckligtvis alldeles för sent, för att alla skulle hinna taga kännedom derom. Jag har icke hunnit genomläsa mer än knappt hälften deraf, men det var tillräckligt.

Vidare har herr Borg anfört, att det vore så orätt att inskränka yttrandefriheten genom en sådan här lag, emedan man ju borde tillåta folk att fritt få framlägga sina meningar, äfven om de voro origtiga; det blefve då så lätt att vederlägga dem. Vi veta dock alla, huru det i verkligheten går till. Jag har visserligen icke personligen haft någon beröring med de lager, der de socialistiska rörelserna frodas, utan har fått nöja mig med tidningarnas uppgifter, men af dem har jag sett att om vid deras möten en talare någon gång uppträdt, som sökt tala förstånd

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

med och ärligt *upplysa* arbetarne, så har han blifvit nedhyssjad och må hända utkörd, och hvad deras litteratur beträffar, så vet herr Borg lika väl som jag, att de läsa endast dessa dåliga tidningar, som förgifta deras sinnen, men aldrig de hederliga tidningar, som vi gud ske lof ännu hafva kvar i vårt land.

Jag har här hört ett yttrande af herr Dickson, som något öfverraskade mig. Han anförde den gamla satsen: *sublata causa tollitur effectus*, och ville lägga hufvudansvaret för det socialistiska ofoget i dessa dagar på Riksdagens förändrade tullpolitik. Det vore tullbeskattningen, som här gjutit olja på elden, och han ordinerade ett recept, som gick ut på — han sade det visserligen icke uttryckligen, men det måste hafva varit hans mening — att om vi återvände till frihandeln, så skulle allt åter blifva välbestäldt. Men jag får då erinra herr doktorn derom, att det var just under frihandelns tid här i Sverige, som socialismen började gro och tillväxa i ålder, om också icke i visdom. Herrarne veta det alla. Ett så menlöst botemedel, som det skulle vara att förändra tullpolitiken, har jag, för min del icke något förtroende till. Jag fruktar, att det onda ligger vida djupare, än att det skulle kunna derigenom afhjelpas.

Sedan hade herr friherre von Kræmer ett yttrande, som torde behöfva justeras. Han sade: »hvem bryr sig i vår tid om tidningarna; förr i verlden, till exempel för 40 år sedan, var förhållandet ett annat». Ja, här heter det, »*to make a distinction*». Jag skall med kammarens benägna tillstånd bedja att först få berätta en liten historia från min studenttid, för att visa att angrepp i pressen verkligen kunna hafva en uppfostrande verkan, men sedan påminna om några tilldragelser, hvilka å andra sidan ådagalägga de faror, som kunna framkallas genom uppviglande tidningsartiklar. Det var för nära 40 år sedan, som jag i Upsala hade den äran att vara så kallad »sommarkurator». Jag vet icke om herrarne hafva sig bekant, hvad dermed menas. Under sommartiden bruka ofta nationernas ordinarie kuratorer försvinna, men studentcorpsens angelägenheter skola naturligtvis i allt fall vårdas, och man plägar då uppdraga åt någon student att vikariera såsom ordförande i studentcorpsens direktion och att i sådan egenkap leda förhandlingarna vid studenternas sammanträden o. s. v. Det är en *poste d'honneur*, som icke har lång varaktighet, ty när de ordinarie kuratorerna komma tillbaka, så nedlägger sommarkuratorn sin värdighet. Vid ett sådant tillfälle kom skalden *Heiberg* till Upsala en eftermiddag. Jag satt på mitt rum och hade ingen aning derom, först fram på qvällen fick jag veta det. Det var vanligt, att, då en celeber person besökte Upsala, han helsades med sång af studentcorpsen. Men för att detta skulle kunna ske, måste först direktionen sammankallas. Jag sammankallade den så fort jag kunde. Emellertid utgafs i Upsala på den tiden en af våra rödskinnstidningar, och studentcorpsens direktion togs af densamma i sträng upptuktelse därför, att något så oerhördt kunnat hända, som att *Heiberg* besökt Upsala utan att genast

blifva helsad med sång. Jag vill icke neka till, att det svar, som jag i hast sammanskref och fick intaget i tidningen, var något magnifikt, ty jag protesterade emot, att tidningen »Upsalas» publik skulle vara det forum, inför hvilket jag hade att redogöra för mina åtgärder såsom studentcorpsens ordförande, men jag förklarade tillika mig villig att inför hvarje student, som det önskade, lemna en sådan redogörelse. Jag trodde, att saken skulle vara slut dermed, men samma tidningsnummer, i hvilket denna reklamation togs in, innehöll tillika en apostille, af hvilken jag fick kännedom på det sättet, att då jag strax derpå infann mig vid ett aftonsamqväm bland kamrater, uppstod vid min ankomst ett förfärligt oväsen och hurrande, hvarefter någon sprang upp på ett bord med tidningen i hand och uppläste följande omedelbart efter mitt genmäle af redaktionen gjorda anmärkning: »Redaktionen vill med anledning af ofvanstående endast beklaga, att studenternas angelägenheter under sommarmånaderna råkat falla i händerna på en så bonddryg yngling, som Treffenberg här visat sig vara». Jag medgifver, att det kändes såsom en kall dusch öfver ryggen på mig att på detta sätt för första gången i tryck blifva presenterad för allmänheten, men å andra sidan gifves det få saker, hvaröfver jag sedan haft anledning att mera glädja mig och som verkat så välgörande, ty det var ett stålbad, som härdat mig mot alla dessa otaliga angrepp, hvarför jag sedan den tiden varit utsatt i den nämnda pressen. Det kan sålunda ligga en uppfostrande kraft i tidningsangrepp, blott de komma i god tid och i tillräcklig dosis, såsom det vederfors mig. Men jag kommer nu till medaljens fränsida, som af herr friherre von Kræmer icke vidrördes. Minnes icke herr friherren den tiden, då Sveriges ädlaste män voro utsatta för de mest oerhörda angrepp bittida och sent, dag ut och dag in i vår press, och huru detta verkade? Jag vill blott erinra särskildt om presidenten *von Hartmansdorff*, för hvilken jag tror vi måste alla böja oss. Denne man, om hvilken general Hazelius i sin lefvernesbeskrifning framhåller det djupa draget, att han dagligen på sina knän bad till Gud, och som gjorde allt för att gagna sitt fädernesland, denne mans lif sväfvade i fara vid ett af pressens uppviglingar framkalladt upplopp i Stockholm, hvarunder han måste bokstaffigen rymma från sin bostad. För samma förföljelse utsattes en annan af Sveriges utmärktaste män, erkebiskopen af *Wingård*. Äfven han var belägrad, efter hvad jag vill minnas, på samma ställe som presidenten von Hartmansdorff och till följd af upphetsningar från pressens sida. Och för öfrigt, hvad göres oss mera vittne behof? Jag vill icke mer tala om mig sjelf — ehuru väl, om jag får lefva och, sedan jag afträdt från mitt embete, får tillfälle att skrifva mina memoirer, jag skall taga mig friheten att presentera ett litet florilegium af salmonskrifvelser, som jag fått mottaga, och som alla bära märke af att leda sitt ursprung från pressens anfall mot min person under tider och för åtgärder, då jag endast sökt att efter bästa förstånd och samvete fullgöra min embetspligt — men hela luften är inpreg-

*Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.*

(Forts.)

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

nerad af detta smittämne, och hvarje lem af hela samhällskroppen känner, att den är förgiftad af dessa oerhörda missbruk, som pressen låtit komma sig till last under i det närmaste de sista 50 åren, då tryckfrihetslagen, man kan nästan säga det, i vissa delar varit nära nog suspenderad.

Jag skulle hafva åtskilligt annat att tillägga, men tiden skri- der, och jag bör sluta. Jag vill dock först, i likhet med herr Casparsson och vår vördade ålderspresident, uttala både min inner- liga glädje deröfver, att detta lagförslag blifvit af regeringen framlagdt, och min djupa tacksamhet derför, att regeringen här låtit folket känna, att det har en regering öfver sig, äfvensom derför att regeringen icke väntat så länge att smida detta vapen — mot »folkfriheten», så heter det på visst håll, men till skydd för folkfriheten, så är det i anda och sanning — att man icke väntat så länge dermed, till dess vårt samhälle kommit på ett förfall så djupt och så omfattande, som en gång det romerska, då en bland dess störste historieskrifvare vittnade, att man kunde »*nec mala, nec remedia pati*», man kunde icke fördraga vare sig samhällets lidanden eller botemedlen deremot. Jag yrkar bifall.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen kl. 7.

Friherre von Kræmer: Det är icke värdt att spilla många ord ytterligare på denna fråga, men det torde tillåtas mig att i yttersta korthet upptaga ett och annat af de föregående yt- randena. En vältalig röst sade: männe om de ryska nihilisterna — hvilkas stämplingar han dock till en viss grad ville hänföra till att de icke offentligt fått uttrycka sina tankar — i stället fått röra sig fritt, utan någon inskränkande lag, männe icke kastandet af deras bomber skulle varit lika farligt? Jo, utan tvifvel, i fall det blifvit något kastande af bomber af alls, men det betviflar jag på det högsta.

En annan talare har aberopat Finlands exempel. Der hafva icke förekommit några nihilistiska stämplingar. Hvarför? Jo, der- för, att det är ett urgammalt fritt land. Krut är en farlig sak, men om man antänder krut på en öppen yta, blossar det väl upp, men har ingen sprängande kraft. Stänger man åter in det, då skall man erfara de förskräckliga verkningarna.

Herr Treffenberg vände sig direkt till mig och berättade en rolig historia om ett sommarkuratel i Upsala, som skaffat honom ett häftigt angrepp i en rödskinnstidning, om jag uppfattade hans yttrande rätt, och att denna artikel vid ett sammanträde blifvit uppläst till hans uppbyggelse. Jag vet icke, men jag har nästan en aning om, att han ändock blef återvald till sommarkurator nästa år, och det bevisar, i så fall, att artikeln icke verkade.

Då talaren nämnde presidenten von Hartmansdorffs namn, upp- kallade han en vördnadsvärd skugga! Jag minnes full väl den tiden, då jag på riddarhuset satt på min bänk vid hans sida. Ehuru han under sina yttranden stundom brukade vända sig mot mig och

sarkastiskt kalla mig sin »liberale granne», så voro vi dock de bästa vänner i världen — å min sida naturligtvis med iakttagande af det vördnadsfulla afstånd, som anstod nybörjaren — och många voro de nyttiga råd och anvisningar, jag hade att tacka honom för.

Talaren häntydde sedan på det bedröfliga bekanta uppträdet, när massan slog in hans fönster och ville storma hans port. Något sådant skulle antagligen icke nu kunna ega rum, ty man skulle nu troligen ingripa *i tid* och på ett helt annat sätt än då. I allt fall var detta brottslig *handling*; och hvad här är fråga om är blott yttranderätt.

Jag står dock fast vid den ståndpunkt, jag först intog, att det ju är möjligt och lätt tänkbart till och med, att yttrandefriheten kan gå till sådana excesser, att någon inskränkning kan vara berättigad. Men en sådan bör då ske med den största varsamhet, och de reservationer, som afgifvits, synas mig med de skäl, de anföra, bevisa, att det nu framlagda förslaget icke varit riktigt moget. Det var därför, som jag för att icke brådstörta, hvarken med afslag eller bifall, föreslog den betänksamma åtgärden af en återremiss. Men när detta mitt förslag icke vunnit någon anslutning, så finner jag nu icke skäl att vid frågans slutliga afgörande framkalla en tredje proposition, och återkallar därför mitt yrkande om återremiss, samt förenar mig i stället med dem, som yrkat rent afslag.

Herr Smith: Jag anhåller endast att till protokollet få uttala min tacksägelse till herr Treffenberg för hans öppna uttalande, att Riksdagens byråkrater — om jag rätt förstod hans ord — icke hade något emot att fränhända svenska folket dess yttrandefrihet genom lagens antagande.

Huru vida 99 procent af svenska folket — såsom han sade — står på byråkraternas sida i denna fråga, får väl blifvande val utvisa.

Efter min åsigt skall denne *inkarnerade* byråkrats uttalande endast bidra till att ett mindre antal embetsmän hädanefter inväljas i Riksdagens begge kamrar, och i sådant fall skulle lagens framläggande och antagande blifva af stort gagn för svenska folket.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af första stycket i nu förevarande lagförslag och vidare derpå att ifrågavarande del af nämnda förslag skulle afslås, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner första stycket i Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen, röstar

Förslag till
ändrad lydelse
af 10 kap. 14 §
strafflagen.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande del af nämnda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 83;
Nej — 25.

Herr Unger, Adolf: Jag anhåller att till protokollet få anteckna mig såsom reservant mot kammarens beslut.

Reservationer mot det nyss fattade beslutet anmälades jemväl af herrar *Wallenius, Biesért, Mankell, Borg, Smith* och *Stridsberg*.

Andra stycket.

Herr Hedlund: Jag ber att få yrka afslag å denna del af paragrafen på de af herr Lilienberg anförda skäl.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen att i afseende på det nu föredragna stycket endast yrkats, att detsamma skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågavarande del af lagförslaget och vidare på afslag derå, och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Tredje stycket, jemte lagförslagets ingress och rubrik

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 75, angående uppgörande af förslag till grunder för beredande af ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tjenstgöra vid småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan;

n:o 76, i fråga om sammanförande uti en författning af gällande bestämmelser angående vissa, rust- och rotehållare åliggande skyldigheter; samt

n:o 77, i fråga om ändring af § 22 i kongl. förordningen angående patent den 16 maj 1884;

dels och till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 24, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

n:o 25, i fråga om ändrad lydelse af § 32 mom. 1 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 26, i fråga om ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864;

n:o 27, angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

n:o 28, angående bankovinsten; samt

n:o 29, i fråga om lag angående enskild sedelutgifvande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs samt lag med vissa bestämmelser angående enskilda sedelutgifvande banker.

Herr Unger, Adolf, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag får anhålla, att min nyss afgifna reservation må anses omfatta hela lagen.

Herr Biesért: Äfven jag anhåller, att den af mig afgifna reservationen må anses omfatta hela lagen.

Som föredragningslistan nu blifvit genomgången, medgaf kammaren, på framställning af herr grefven och talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på aftonen finge nedtagas.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,52 e. m.

In fidem.

A. von Krusenstjerna.